

Nr 192.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statliga åtgärder för tryggnad av vedproduktionen m. m.; given Stockholms slott den 2 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, MÖLLER, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför föredraganden, statsrådet Domö.

I årets statsverksproposition (elfte huvudtiteln, punkterna 27 och 28) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1943/44 beräkna dels till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor, dels ock till Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning ett förslagsanslag av 200 000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla dessa frågor.

Innan jag ingår på de aktuella frågorna beträffande vedproduktionen och vedregleringen anser jag mig böra lämna en redogörelse för hittills vidtagna åtgärder i dessa hänseenden.

De författningar som utfärdats i syfte att främja vedproduktionen inom landet utgöras av kungörelsen den 22 maj 1942, nr 343, med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen, vilken kungörelse innehåller föreskrifter om förskottering av avverkningskostnad och om meddelande av

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 192.

garanti åt vedproducent att ved, som av honom för avsalu producerats eller framdeles produceras och som icke finner köpare, skall av staten inlösas till fastställt pris, ävensom lagen den 30 juni 1942, nr 493, om avverknings-skyldighet, som stadgar skyldighet för ägare av skogsmark eller innehavare av avverkningsrätt att efter åläggande av vederbörande statliga myndigheter avverka ved till avsalu. I syfte att åstadkomma reglering av vedförbrukningen inom landet ha utfärdats *dels* kungörelsen den 16 maj 1941, nr 263, angående beslag å ved inom vissa orter samt reglering av handeln med ved och träkol m. m., *dels* kungörelsen den 3 oktober 1941, nr 792, angående utvidgat beslag å ved, m. m., *dels* kungörelsen den 30 januari 1942, nr 32, angående viss reglering av handeln med virke, *dels* ock kungörelsen den 18 juli 1942, nr 722, angående viss reglering av förvärv av skogsavverkningsrätt, m. m. För genomförande av åtgärder för tryggnad av såväl vedproduktion som vedförsörjning ha medel av betydande storlek anvisats vid upprepade tillfällen.

Åtgärder för främjande av vedproduktionen.

Den i det föregående omnämnda kungörelsen den 22 maj 1942 (nr 343) jämte av bränslekommissionen därtill lämnade tillämpningsföreskrifter innebära i huvudsak följande.

Skogsägareförening, ansluten till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, förening u. p. a., ävensom annan, som av bränslekommissionen auktoriserats såsom veduppköpare, äger att efter tillstånd av vederbörande kristidsstyrelse använda förlagskapital, som under vissa villkor kunna anförtros dessa föreningar och veduppköpare för inköp av ved, även till förskottering av avverkningskostnad. Framställning om tillstånd att använda erhållet förlagskapital, helt eller delvis, för sådant ändamål skall inlämnas till vederbörande kristidsstyrelse och vara åtföljd av vidimerade avskrifter av de leveranskontrakt, som ligga till grund för framställningen, ävensom av en över kontrakten upprättad särskild förteckning. Såväl leveranskontrakt som förteckning skola vara avfattade enligt av bränslekommissionen fastställda formulär. Förskott för avverkningskostnad får icke lämnas, med mindre kristidsstyrelsen beslutat att den ved som avses i det med vedproducenten upprättade leveranskontraktet omfattas av statsgaranti och får icke, där icke särskilda omständigheter till annat föranleda, uppgå till högre belopp än som motsvarar 90 procent av det för veden gällande garantibeloppet, varvid det ankommer på veduppköparen att bestämma, huruvida och i vilken omfattning vedproducenten skall ställa säkerhet för förskottet. Återbetalning av avverkningsförskott sker i samband med att vedproducenten erhåller del- eller slutlikvid för inmätt vedkvantitet.

För användningen av förlagskapitalet såsom avverkningsförskott har bränslekommissionen meddelat vissa bestämmelser. Enligt dessa utlämnas

förskotten i terminer, nämligen $\frac{1}{3}$ omedelbart sedan kristidsstyrelsens tillståndsbevis erhållits och ytterligare $\frac{1}{3}$ sedan producenten medelst intyg styrkt, att han använt första tredjedelen för avsett ändamål. Sedan vedproducenten på enahanda sätt lämnat redovisning för användningen jämväl av denna tredjedel, får återstående del av beviljat förskott utlämnas allenast med så stort belopp, som kan beräknas åtgå till bestridande av resterande huggnings- och körningskostnader.

Kristidsstyrelse äger under av Kungl. Maj:t bestämda tidsperioder och i den omfattning, som bränslekommissionen enligt av Kungl. Maj:t givna föreskrifter bestämmer, meddela *g a r a n t i* åt vedproducent att ved, som av honom för avsalu producerats eller framdeles produceras och som icke finner köpare, skall av staten inlösas till fastställt pris (garantipris); garanti får dock icke meddelas beträffande vedparti, som understiger 50 kubikmeter. Garanti får också beviljas åt skogsägareförening för ved som enligt kontrakt skall till föreningen levereras av föreningsmedlen eller annan vedproducent. Kungl. Maj:t fastställer de garantipriser, som under varje tidsperiod skola gälla med avseende å ved av olika kvaliteter, samt den tid under vilken garantiens uppfyllande må påkallas. Den som vill komma i åtnjutande av statsgaranti skall till vederbörande kristidsstyrelse skriftligen anmäla den myckenhet ved, för vilken han önskar åtnjuta sådan garanti, den plats å vilken veden är upplagd eller avses skola uppläggas samt, där veden ännu icke är avverkad eller upplagd, den tid inom vilken avverkningen eller uppläggnings avses skola ske. Därest veden är behövlig för säkerställande av vedtillgången inom landet samt den angivna uppläggningsplatsen befinnes vara ur transportsynpunkt lämplig, äger kristidsstyrelsen meddela beslut att veden skall omfattas av statsgaranti. Överlåtes ved, för vilken vedproducent åt sig utverkat statsgaranti, till skogsägareförening, skall garantien därefter gälla för föreningen, men sker eljest överlåtelse av ved, för vilken statsgaranti meddelats, upphör garantien att gälla. Övriga veduppköpare ha icke motsvarande förmån och kunna således icke komma i åtnjutande av statsgaranti av denna art.

Vid sidan av den statsgaranti som här omnämnts gäller för de auktoriserade veduppköparna en särskild slags garanti (auktorisationsgaranti), som grundar sig på de auktorisationshandlingar, som bränslekommissionen med stöd av ett av Kungl. Maj:t den 14 november 1941 meddelat beslut utfärdat för de auktoriserade brännveduppköparna. Auktorisationshandlingarna för dessa innehålla nämligen, bland annat, bestämmelse att, därest under tiden för auktorisationernas giltighet på grund av förbättring i landets bränsleförsörjning eller eljest inträffa sådana förhållanden, som omöjliggöra försäljning av den av uppköparna anskaffade veden till pris, som täcker inköpspriset samt transport- och övriga kostnader ävensom uppköparens provisioner, kommissionen garanterar uppköparen dylikt försäljningspris.

Beträffande det närmare innehållet i de av Kungl. Maj:t för avverk-

ningssäsongen 1942—1943 meddelade särskilda bestämmelserna angående statsgaranti för ved, må hänvisas till Kungl. Maj:ts brev till bränslekommissionen den 30 juni och den 6 november 1942, vilka brev i transumerade delar intagits i svensk författningssamling (667/42 och 861/42). Här må blott nämnas *dels* att enligt förstnämnda brev garanti fick meddelas i huvudsak beträffande ved, som anmälles skola avverkas under tiden den 1 juli—den 31 december 1942, samt vad anginge för industriella ändamål avsedd massaved, jämväl beträffande ved, som anmälles skola avverkas under tiden den 1 januari—den 30 juni 1943, *dels ock* att genom brevet den 6 november 1942 bestämdes, att garanti finge meddelas beträffande ved, som anmälles skola avverkas före den 1 juli 1943. Med stöd av bemyndiganden i berörda brev har bränslekommissionen därefter i sina cirkulär nr 158 och 181 meddelat närmare bestämmelser angående fördelningen på olika län av de vedkvantiteter, som kunna omfattas av statsgaranti under respektive perioder.

Vid sidan av nu nämnda åtgärder, vilka åsyfta att stimulera den enskilde skogsägaren att på frivillighetens väg medverka till ökade avverkningar, har såsom förut angivits genom lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningsskyldighet även fastställts *a v v e r k n i n g s s k y l d i g h e t* för skogsägare och innehavare av avverkningsrätt. Lagen, som gäller från och med den 1 juli 1942 till och med den 30 juni 1943, har ersatt den tidigare i ämnet gällande lagen den 12 april 1940 (nr 199) om skyldighet att avverka ved till avsalu. Enligt den äldre lagen kunde avverkningsskyldighet föreskrivas endast för ved (brännved och kolved), medan man i fråga om försörjningen med övriga virkessortiment varit helt beroende av skogsägarens frivilliga insatser. Då det emellertid ansetts, att försörjningsläget nödvändiggjorde en utvidgning av möjligheterna att föreskriva avverkningsskyldighet, tillades Kungl. Maj:t i den nya lagen om avverkningsskyldighet befogenhet att förordna om produktionsplikt även beträffande andra slag av virke än ved. Med stöd härav förordnade Kungl. Maj:t genom en särskild kungörelse den 30 juni 1942 (nr 494) att vad i lagen om avverkningsskyldighet stadgades angående ved skulle äga tillämpning även beträffande massaved (pappersved).

Åtgärder för reglering av vedförbrukningen m. m.

Genom kungörelsen den 16 maj 1941 (nr 263) angående beslag å ved inom vissa orter samt reglering av handeln med ved och träkol m. m. förordnade Kungl. Maj:t om beslag å ved inom vissa med ved svår försörjda orter, där samtidigt reglering av handeln med ved genomfördes; dessa orter benämndes handelsreglerade orter. Beträffande riket i övrigt reglerades vedhandeln endast såtillvida att förbud stadgades att i vissa fall utan tillstånd inköpa ved. Samma dag, den 16 maj 1941, utfärdades likaledes i regleringssyfte kun-

görelse (nr 264) angående förbud i vissa fall att transportera ved. Enligt denna kungörelse — sådan den numera enligt kungörelse den 25 september 1942 (nr 815) lyder — gäller, att ved icke får utan att tillstånd därtill meddelats av bränslekommissionen eller å dess vägnar transporteras med järnväg eller — vare sig transporten sker med järnväg eller på annat sätt — till handelsreglerad ort.

Erfarenheterna under den tid dessa bestämmelser gällde visade emellertid, att en mera allmän reglering av vedhandeln var erforderlig. Det blev sålunda nödvändigt att bringa samtliga vedtillgångar under det allmännas kontroll för att därigenom giva myndigheterna möjlighet att vidtaga de åtgärder för vedens disponerande, vilka krisläget påkallade. På framställning av bränslekommissionen förordnade Kungl. Maj:t därför genom kungörelsen den 3 oktober 1941 (nr 792) om utvidgat beslag å ved, m. m. Beslaget har avseende å följande vedsortiment, nämligen kastved, småved och kapved — med undantag likväl för grenved och stubbved — samt kolved, martinved och annan långved, massaved (pappersved) och props ävensom ribbved och s. k. bakar samt splitved. Förutom de flesta vid beslagstillfället inom riket befintliga förråden av ved omfattar beslaget all ved, som därefter för annans räkning än statens avverkas eller framvinnes inom riket eller hit införes. Genom detta beslag förlorade det genom förutberörda kungörelse den 16 maj 1941 (nr 263) lagda beslaget i viss mån sin betydelse; sistnämnda beslag har också sedermera hävts genom kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 330).

För att förhindra att förbrukare av ved för bränsleändamål skulle kunna förskaffa sig industrivirke som bränsle utan iakttagande av för handeln med brännved gällande bestämmelser har det ansetts nödvändigt att begränsa kretsen av de personer och företag, som skola äga inköpa industrivirke. Med hänsyn härtill har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse den 30 januari 1942 (nr 32) angående viss reglering av handeln med virke. Denna kungörelse innebär i huvudsak att virke, som avverkats men icke försågats eller på annat sätt förädlats, får inköpas endast efter därtill meddelat tillstånd. Förbudet gäller alla slag av virke med undantag av vissa i kungörelsen närmare angivna grova dimensioner av furu och gran, sålunda även sådana sortiment, som falla under vedbeslaget. Förbudet skall dock icke äga tillämpning i fråga om inköp av sistnämnda sortiment för användning som bränsle eller för kolning eller för framställning av gengasved. För dylika inköp skola redan förut meddelade bestämmelser gälla såväl för köpare som för säljare.

Genom bestämmelserna om vedbeslaget och genom nyssnämnda kungörelse den 30 januari 1942 har en reglering av handeln med ved och avverkat virke kommit till stånd. För att förebygga ett kringgående av sagda bestämmelser om förvärv av ved och virke genom inköp av växande skog har Kungl. Maj:t på framställning av bränslekommissionen utfärdat kungörelse den 18 juli 1942 (nr 722) angående viss reglering av förvärv av skogsav-

verkningsrätt, m. m. Kungörelsen innebär, att förvärv av skogsavverkningsrätt mot vederlag endast får ske efter särskilt tillstånd av bränslekommissionen eller å dess vägnar; dock skola bestämmelserna i kungörelsen icke äga tillämpning i fråga om sådant förvärv av skogsavverkningsrätt, som utslutande avser att bereda förvärvaren tillgång till virke för användning vid uppförande eller reparation av byggnad eller stängsel å fastighet, som äges eller nyttjas av honom, eller vid tillverkning eller reparation av redskap avsedda för hans behov. Med stöd av det bränslekommissionen i sistnämnda kungörelse lämnade bemyndigandet har kommissionen (cirkulär nr 159) medgivit undantag från det i kungörelsen stadgade förbudet, då förvärv av skogsavverkningsrätt sker utslutande i avsikt att tillgodose antingen sådant behov av ved, som enligt gällande bestämmelser får täckas genom inköp från vedproducent utan särskilt tillstånd, eller behovet av råvara för eget träförädlingsverk. Kommissionen har vidare meddelat s. k. auktoriserad brännveduppköpare generellt tillstånd att förvärva skogsavverkningsrätt, dock under villkor dels att veduppköparen förfogar över ved, som utvunnits ur avverkningsrätten, i enlighet med de föreskrifter som gälla för auktoriserade uppköparens verksamhet, dels ock att uppköparen i sina redovisningar angående verkställda uppköp särskilt redovisar med stöd av avverkningsrätt avverkad ved.

Beträffande de åtgärder som i prisreglerande syfte vidtagits i fråga om handeln med ved må i detta sammanhang nämnas följande. Genom kungörelse den 17 oktober 1941 (nr 793) har Kungl. Maj:t fastställt normalpriser å vissa vedsortiment att gälla vid frivillig försäljning, av tillverkaren eller för hans räkning, av sådan ved som avses i vid kungörelsen fogade tabeller. Nämda tabeller ha sedermera ersatts med nya (S.F.S. 811/42 och 966/42). Den 19 juni 1942 har Kungl. Maj:t vidare bemyndigat bränslekommissionen att, utgående från nämnda normalpriser samt i huvudsaklig överensstämmelse med vissa angivna riktlinjer, efter samråd med statens priskontrollnämnd fastställa normalpriser å kastved, kapved och småved vid annan försäljning än från producent. I detta sammanhang bör även framhållas, att Kungl. Maj:t genom kungörelse den 27 februari 1942 (nr 111; ändrad 50/43) fastställt normalpriser å vissa virkestransporter. Sistnämnda normalpriser ha angivits i vid kungörelsen fogade tabeller, vilka emellertid därefter ersatts med nya (S.F.S. 50/43).

De olika åtgärder, som med hänsyn främst till graden av vedförsörjningsvårigheterna å skilda orter vidtagits i de handelsreglerade orterna och inom landet i övrigt, ha emellertid också avvägts med hänsyn till de aktuella möjligheterna att såsom bränsle använda kol och koks samt torv.

Innan jag övergår till en mera detaljerad redogörelse för innebörden av berörda åtgärder anser jag mig därför även böra lämna en kort översikt över huru förbrukningen av kol och koks samt torv under krisen för närvarande är reglerad.

Landet är med hänsyn till graden av svårigheterna att till vederbörande orter transportera ved såsom ersättningsbränsle för kol och koks för tiden den 1 juli 1942—den 30 juni 1943 indelat i fyra ortsgrupper, vilka betecknats med någon av siffrorna I—IV. I stort sett kan sägas, att de olika ortsgrupperna omfatta, ortsgrupp I hela Malmöhus län med undantag av vissa städer, vissa delar av Kristianstads län och vissa öar i Bohuslän, ortsgrupp II städerna Stockholm, Göteborg, Lidingö, Sundbyberg och Solna, ortsgrupp III vissa till Stockholm och Göteborg angränsande områden samt städerna Visby, Norrköping, Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg och Eslöv samt slutligen ortsgrupp IV övriga delar av riket. Under förutsättning att en tillräckligt stor import erhålles, beräknas fossila bränslen och ved få komma till användning inom de olika ortsgrupperna på sådant sätt, att ortsgrupp I avses skola använda endast fossilt bränsle, ortsgrupp II i medeltal 65 procent fossilt bränsle och 35 procent ved, ortsgrupp III i medeltal 50 procent fossilt bränsle och 50 procent ved samt ortsgrupp IV i medeltal 20 procent fossilt bränsle och 80 procent ved. Med hänsyn till vissa svårigheter för de små förbrukarna att använda ved har kommissionen emellertid ansett det lämpligt att inom varje ortsgrupp så fördela fossilt bränsle och ved, att de små förbrukarna i den utsträckning som disponibla kvantiteter fossila bränslen kunna komma att medgiva erhålla enbart sådan eller förhållandevis större del därav än de stora förbrukarna. Ett dylikt förfarande medför samtidigt en icke oväsentlig lättnad i fråga om den lokala veddistributionen, speciellt i de stora städerna, då antalet små förbrukare där är förhållandevis stort. För bränsleförbrukarna utställas särskilda licenser, berättigande till inköp av bränsle. Å hushållslicens för bränsleåret 1942/43 skall angivas såväl kvantiteten fossilt bränsle som mängden ersättningsbränsle. Kvantiteterna skola i motsats till vad tidigare varit fallet icke angivas i vikt eller rymdmått utan efter poängsystem, varvid de olika bränslena erhålla bestämda poängvärden med hänsyn till deras olika värmevärden vid användning i de vanligast förekommande eldstadsanordningarna. Rörande den närmare innebörden av poängsystemet hänvisas till bränslekommissionens cirkulär nr 142 och cirkulärskrivelse nr 179.

Vidtagen reglering av torvförbrukningen inom landet omfattar i första hand maskintorven såsom varande det mest betydelsefulla torvbränslet. För vinnande av enhetlighet ha även frästorv och torvbriketter inrymts i regleringen. Sticktorv har tills vidare ansetts kunna få utnyttjas såsom ett tillskottsbränsle utanför försörjningsplanen, ehuru även för sticktorv vissa allmänna bestämmelser, särskilt i pris- och kvalitetsreglerande syfte, införts. Regleringen innebär huvudsakligen, att försäljning av maskintorv från torvproducent till förbrukare utom i vissa angivna undantagsfall få ske allenast, därest förbrukaren erhållit licens för inköpet, samt att licens för inköp av maskintorv tills vidare företrädesvis meddelas industrier, statliga och kom-

munala anläggningar, kommunikationsföretag och andra större förbrukare av bränsle.

Jag övergår härefter till en närmare redogörelse för innebörden i de förut omnämnda vedregleringsåtgärderna samt vill därvid inledningsvis, under erinran om det förut omnämnda beslutet den 14 november 1941 rörande auktorisation av veduppköpare, lämna några uppgifter om innebörden i de gällande auktorisationsbestämmelserna. Uppköparen skall vara skyldig att inom visst angivet verksamhetsområde till normalpriser eller av kommissionen eljest fastställda priser från enskilda skogar inom området inköpa ved till de kvantiteter, som bränslekommissionen bestämmer. Uppköparen skall vidare ombesörja inmätning, transport, buffertlagring, inlastning och avsändning av all inköpt ved till av vederbörande kristidsstyrelse anvisade köpare samt, om kommissionen så påfordrar, ombesörja transport och inlastning på järnväg även av sådan ved vid bilväg eller kaj inom området, som direkt inköpts av bränslekontoret. Vid försäljning äger uppköparen betinga sig köpeskilling, motsvarande inköpspriset, med tillägg av enligt gällande taxor och avtal erlagda transport- och lagringskostnader ävensom anskaffningsersättning och i förekommande fall transportersättning. Kommissionen tillhandahåller uppköparen förlagskapital, avvägt efter verksamhetens omfattning, och veduppköparen äger, såsom i det föregående redan anförts, att i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 22 maj 1942 (nr 343) med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen och av bränslekommissionen i anslutning därtill lämnade föreskrifter av förlagskapitalet förskottera avverkningskostnad för sådan ved, som enligt kontrakt skall levereras till honom av vedproducent men som ännu icke avverkats och inmätts. I auktorisationsvillkoren fanns från början en bestämmelse om att förlagskapital för inköp av ved skulle disponeras räntefritt under sex månader och därefter löpa med fyra procent ränta, men Kungl. Maj:t har numera, med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 186/42 och r. skr. 243/42), genom beslut den 22 maj 1942 bemyndigat bränslekommissionen föreskriva, att auktoriserad brännveduppköpare icke skall vara skyldig erlägga ränta å av honom disponerat förlagskapital för inköp av ved.

Vad därefter angår frågan om *reglering av handeln med ved i handelsreglerade orter* må följande anföras.

De handelsreglerade orterna utgjordes till en början av Stockholm och Göteborg med vissa förorter samt Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Eslöv och Norrköping, men ha genom en särskild kungörelse den 5 juni 1942 (nr 330) utökats att omfatta ytterligare några förorter till Stockholm och Göteborg. Jämlikt av bränslekommissionen med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande lämnade föreskrifter (cirkulär nr 62) ankommer det inom handelsreglerad ort på kristidsnämnden att på allt sätt verka för att vedförsörjningen inom orten blir fullt tillfredsställande ordnad. För detta ändamål skall finnas ett centralorgan, som består antingen enbart av kristids-

nämnden eller ock av nämnden i samverkan med organisation eller företag, som nämnden efter överenskommelse därtill anlitar, exempelvis sammanlutning av kol- och kokshandlare. Centralorganet har att mottaga den vedkvantitet, som är erforderlig för trygghandlet av ortens vedbehov, samt att ordna en effektiv distribution av veden. Förbrukarna få köpa sin ved av A- eller B-handlare, däremot icke direkt av producent. A-handlarna få sälja ersättningsved, d. v. s. ved som utgör ersättning för fossila bränslen, och B-handlarna normalved, d. v. s. spis- och kakelugnsved, som normalt förbrukas inom orten. A-handlarna få sälja ved till förbrukare endast mot licens, som utfärdas av vederbörande kristidsstyrelse, under det att B-handlarna få sälja ved endast mot av kristidsnämnd utfärdat inköpsbevis, angivande att vedhandlaren till förbrukaren äger försälja viss vedkvantitet.

För att i möjligaste mån trygga vedtillförseln till de handelsreglerade orterna träffade bränslekommissionen med kristidsnämnderna i dessa orter särskilda avtal om anskaffande av ved, vilka Kungl. Maj:t därefter godkände genom beslut den 27 februari 1942. Kommissionen åtog sig genom dessa avtal att på i avtalen angivet sätt medverka till anskaffandet av den ved, som enligt kommissionens bestämmelser erfordrades för orternas vedförsörjning under tiden den 1 juli 1941—den 30 juni 1942, samt förband sig att till kristidsnämnderna betala det belopp, varmed inköpspriset å av kristidsnämnderna anskaffad ved överstege vissa för varje ort fastställda basispriser. Kristidsnämnderna å sin sida förbundo sig att till kommissionen inbetala det belopp, varmed inköpspriset understeg basispriserna. Genom beslut den 8 maj 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t bränslekommissionen att med kristidsnämnderna i de handelsreglerade orterna träffa avtal, avseende bränsleåret 1942/43, efter i huvudsak samma grunder, som gällde för de den 27 februari 1942 godkända avtalen. Sedan riksdagen i skrivelse den 17 juni 1942, nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 276 anmält, bland annat, att riksdagen icke funnit något att erinra mot att bränslekommissionen tillkommande behållning, uppkommen därigenom att vedpriset å viss ort understeg det fastställda basispriset, komme till användning till utjämning av vedpriserna inom de handelsreglerade orterna överhuvudtaget, föreskrev Kungl. Maj:t den 19 juni 1942, att kommissionen sålunda tillkommande behållning skulle användas för utjämning av vedpriserna inom samtliga handelsreglerade orter.

I de handelsreglerade orterna har prisutjämningen eller den s. k. vedclearingen kunnat drivas relativt långt, beroende på att kristidsnämnderna eller centralorganen ha att svara för den lagerhållning av ved, som vid ojäm tillförsel och ökade transportsvårigheter av olika slag är en nödvändig förutsättning för att vedförsörjningen i orterna skall kunna tryggas. Utförsäljningspriserna på ved i de handelsreglerade orterna ha fastställts så, att de täcka bland annat kostnaderna för denna lagerhållning men även sådana kostnader, som uppkommit därigenom att veden från dessa lager — vid

bristande tillförsel — tillhandahållits vedhandlare till samma pris, som om veden levererats till dem fritt banvagn eller fritt på sjökaj. Därvid har förutsatts, att helved (1-metersved) sålunda kan levereras från banvagn eller sjökaj eller centralt lager direkt till förbrukare även i mindre poster utan att passera vedgård med därav följande större kostnader och högre priser. På så sätt ha priserna på helved för de mindre förbrukarna kunnat hållas lägre än eljest varit möjligt. Basispriserna äro i princip beräknade som självkostnadspriser från orternas respektive tillförselområden. Därigenom växla dessa priser något, så att de för innevarande säsong för pannved äro i Stockholm och Göteborg 16 kronor 50 öre för kubikmeter, i Skånestäderna 15 kronor 50 öre för kubikmeter och i Norrköping 14 kronor 50 öre för kubikmeter. Utförsäljningspriserna på veden i dessa orter bestämmas genom en av bränslekommissionen i samråd med statens priskontrollnämnd för kristidsnämnderna eller centralorganen fastställd marginal, som utgör i Stockholm och Göteborg 4 kronor för kubikmeter, i Skånestäderna 3 kronor 50 öre—4 kronor 25 öre för kubikmeter och i Norrköping 3 kronor 50 öre för kubikmeter. Huruvida den fastställda utförsäljningsmarginalen visar sig täcka kostnaderna för distribution av veden inom orterna eller icke berör sålunda i princip icke vedclearingen.

Under verksamhetsåret 1941/42 låg större delen av leveranserna till industrier i de handelsreglerade orterna utanför vedclearingen. Erfarenheterna härav visade sig mindre goda, särskilt med hänsyn till den olika mottagning av veden i orterna, som därav blev följden. Från och med innevarande regleringsår levereras all ved, d. v. s. även ved till storindustrierna m. fl., genom kristidsnämnderna eller centralorganen i de handelsreglerade orterna. I prishänseende har detta medfört den fördelen, att utförsäljningsmarginalen kunnat hållas något lägre än som eljest varit möjligt, beroende på att storförbrukarna på så sätt komme att bära sin andel av kostnaderna för den centrala lagerhållningen i orterna.

Regleringen av handeln med ved utanför de handelsreglerade orterna innebär bland annat, att i varje kristidsstyrelseområde skola finnas en eller flera av bränslekommissionen auktoriserade uppköpare av brännved även som särskilda auktoriserade uppköpare av industrived. Producenterna få i regel sälja sin ved antingen till dessa uppköpare eller också direkt till bränslekommissionen och dess organ. Uppköpen skola i princip läggas så, att kommissionen och kristidsstyrelsernas bränslekontor stå såsom uppköpare av ved från domänverkets skogar, övriga allmänna skogar, bolagsskogar samt vissa större enskilda skogar, under det att från övriga enskilda skogar veden skall uppköpas genom de auktoriserade brännveduppköparna. På rena landsbygden och i vissa fall även i tätorter får dock direkt handel mellan producent och konsument på brukligt sätt förekomma i viss utsträckning, i den mån bränslekommissionen lämnat tillstånd därtill. De auktoriserade uppköparna skola efter vederbörande kristidsstyrelses anvisningar sälja den

ved de uppköpt antingen direkt till större förbrukare mot licens eller också till vedhandlarna. De senare omhänderhava distributionen av ved till de smärre förbrukarna.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen omfattar vedbeslaget numera alla inom riket befintliga förråd av ved, men därav följer icke att handeln med ved inom varje del av riket är underkastad statlig reglering och kontroll. I stora delar av landet är sålunda vedhandeln fri, under det att densamma annorstädes är underkastad en mer eller mindre fullständig statlig reglering.

Med hänsyn till graden av svårigheterna att förse de olika landsdelarna med erforderligt vedbränsle ha kristidsnämndsområdena, i den mån de icke äro att räkna till handelsreglerade orter, ur vedförsörjningssynpunkt hänförs till någon av zonerna 1, 2 eller 3.

Zon 1 omfattar ett visst antal geografiskt begränsade områden (oftast kristidsnämndsområden), där handeln med ved är fri. Till denna zon hänföres hela den egentliga landsbygden, där vedhandel sedan gammalt bedrivits direkt mellan skogsägarna och av dem kända förbrukare. Till zon 1 föras även sådana tätortsområden, där förbrukningen av ved för hushållsändamål (normalved och ersättningsved) anses kunna i sin helhet täckas genom direkt tillförsel från producenter inom samma kristidsnämndsområde samt, efter vederbörligt tillstånd, från producenter i angränsande kristidsnämndsområden. Inköpstillstånd från producent i ett zon 1-område till konsument i annat zon 1-område, som gränsar till det förra området, meddelas av kristidsnämnd, varemot, i det fall att områdena icke gränsa mot varandra, tillstånd till överlåtelsen skall lämnas av kristidsstyrelsen.

Till *zon 2* hänföres större delen av övriga större samhällen ävensom medelstora och mindre samhällen, försåvitt de icke kunna täcka sitt behov av hushållsved från eget eller angränsande kristidsnämndsområde. I denna zon får försäljning av ved ske direkt från producent till konsument endast mot inköpsnota och efter kristidsnämndens tillstånd. Överlåtelse av ved från producent till konsument, vilka äro bosatta i olika kristidsnämndsområden, av vilka det ena är beläget i zon 1 och det andra i zon 2 eller båda i zon 2, får ske endast efter tillstånd av kristidsstyrelse; överlåtelse av ved från vedhandlare får ske fritt.

Ha tätorterna sådan storleksordning och sådant läge att överlåtelsena av ved böra strängare regleras skola de hänföras till *zon 3*. Inom denna zon producerad ved bör i regel övertagas av antingen kristidsstyrelsen eller kristidsnämnden för att i första hand disponeras som regleringslager för tätortens hushållsförbrukning. Regel är att förbrukare av ved endast få uppköpa ved av vedhandlare eller auktoriserad brännveduppköpare, men tillstånd till överlåtelse mellan producent och konsument kan av kristidsnämnden lämnas i undantagsfall, dock uteslutande för hushållsförbrukning utanför den egentliga tätortsbebyggelsen, t. ex. för fastighetsägares eller lägen-

hetsinnehavares vedinköp från kringliggande skogsområde, som tillhör tätorten. Genom de för zon 3 givna bestämmelserna avses i princip, att veden skall tillföras tätorterna i denna zon genom kristidsstyrelsen eller auktoriserade brännveduppköpare samt att vedtillförseln inom zonen bör ordnas på sådant sätt att fastställda återförsäljningspriser kunna hållas. Återförsäljning av ved (ersättningsved och normalved) från vedhandlare till förbrukare får ske endast mot av kristidsnämnd utfärdat inköpsbevis (undantag kvantiteter om högst 2 kubikmeter för bränsleåret 1942/43), angivande att vedhandlaren till förbrukaren äger försälja viss vedkvantitet. Detsamma gäller brännveduppköparens och producents försäljning av ved till förbrukare inom denna zon.

I samband med genomförandet av förenämnda reglering av handeln med ved inom de till zon 3 hörande tätorterna genomfördes med stöd av Kungl. Maj:ts i det föregående omnämnda beslut den 8 maj 1942 en vedclearing att från och med den 1 juni 1942 gälla även den ved, som tillföres tätorterna i zon 3. Den för zon 3 gällande vedclearingen har genomförts på så sätt, att bränslekommissionen har att svara för priserna på ved fritt konsumentens eller vedhandlares upplag vid leverans av partier, som överstiga 100 kubikmeter. Avräkningspriserna äro fastställda såsom normalpriser för återförsäljare i fråga om leveranser av denna storlek. För leveranser av mindre partier äro för varje ort fastställda distributionsmarginaler, inom vilka vedhandlarna, de auktoriserade veduppköparna inbegripna, ha att täcka kostnaderna för lagring och distribution inom orterna. Veden tillföres orterna och utjämnas huvudsakligen genom de auktoriserade uppköparna, som dels själva bedriva vedhandel, dels tillhandahålla ved till sådana vedhandlare, som enligt kristidsstyrelsens beslut anvisas ved för försäljning inom dessa tätorter. En viss tillförsel sker dessutom av ved som disponeras av kristidsstyrelsen och som levereras från kronoskogar, andra allmänna skogar, bolagsskogar och ett begränsat antal större enskilda vedproducenter. För denna ved sker clearingen genom kristidsstyrelsen. De normalpriser, efter vilka avräkningen sker, hava fastställts såsom självkostnadspriser för den ved för hushållsförbrukning och vissa mindre industrier, som beräknats erforderlig inom varje tätorts naturliga vedförsörjningsområde. Prissättningen har därigenom lokalt förankrats och blir mycket beroende av huru försörjningsområdena avgränsas enligt de allmänna riktlinjer, särskilt med avseende å transporternas rationalisering, som kommissionen uppdragit. Clearingutfallet för varje ort eller kristidsstyrelseområde kommer därför också att giva utslag för hur de verkligen tillgängliga vedkvantiteterna motsvara beräkningarna och påverkas dessutom av de dispositioner av tillgängliga kvantiteter, som i ett skiftande försörjningsläge visa sig nödvändiga.

Genom förenämnda beslut den 8 maj 1942 bemyndigades bränslekommissionen jämväl att enligt grunder som angivits i proposition nr 276 till 1942 års riksdag genomföra ett clearingförfarande i fråga om ved, som leve-

reras från överskottsområden i Norrland, Dalarna, Värmland och Småland till förbrukare i underskottsområden. Clearingen gäller väsentligen de olika transportkostnader som uppkomma vid leveranser av ved från bilvägar på växlande avstånd från järnvägsstationer. I viss mån har dessutom kunnat motverkas de olika järnvägsfraktkostnader, som kunna uppstå, beroende på varifrån veden inom ett större överskottsområde kommer att levereras. För att vinna en erforderlig prisutjämning ha fastställts debiteringspriser fritt banvagn avsändningsstationer inom överskottsområdena. Inom det norra överskottsområdet (Norrland, Dalarna och Värmland) hava dessa debiteringspriser kunnat avvägas så att desamma jämte järnvägsfrakt givit priser på mottagningsorten, som praktiskt taget icke variera mera än med 1 krona per kubikmeter. För exportveden från det södra överskottsområdet (Småland) har fastställts enhetliga debiteringspriser fritt banvagn avsändningsstationer inom området. De fraktskillnader, som uppkomma vid leveranser från Småland till Skåne, västra Sverige och i någon mån Östergötland hava icke medfört nämnvärda prisskillnader på mottagningsorterna.

Medelsanvisningar.

Inledningsvis har omnämnts att för genomförandet av åtgärderna för vedförsörjningens tryggnad medel av betydande storlek anvisats vid upprepade tillfällen. Således anvisades redan å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 såsom kapitalinvesteringsanslag i fonden för förslag till statsverket ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor till Reglering av vedproduktionen. För budgetåret 1940/41 anvisades under samma anslagsrubrik ett reservationsanslag av 47 000 000 kronor. För budgetåret 1941/42 ersattes förenämnda anslag av två skilda reservationsanslag å kapitalbudgeten, nämligen ett å 25 000 000 kronor till Lån till avverkningsförskott åt vedproducenter och ett å 30 000 000 kronor till Förlagskapital för inköp av ved. För innevarande budgetår har under fonden för förslag till statsverket anvisats ett reservationsanslag av 28 000 000 kronor till Reglering av vedproduktionen, vilket anslag trätt i stället för de båda förenämnda reservationsanslagen Lån till avverkningsförskott åt vedproducenter och Förlagskapital för inköp av ved, i samband varmed de å sistnämnda anslag kvarstående reservationerna överfördes till det nya anslaget. Totalsumman av för reglering av vedproduktionen till Kungl. Maj:ts förfogande ställda medel utgör alltså 145 000 000 kronor. Av dessa medel har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 6 december 1940, den 28 november 1941, den 30 april, den 5 och 19 juni samt den 3 och 10 juli 1942 medgivit, att bränslekommissionen finge för inköp av ved använda tillhopa högst 100 200 000 kronor.

Slutligen må nämnas, att å driftbudgeten för innevarande budgetår anvisats *dels* ett förslagsanslag av 5 000 000 kronor till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m., *dels ock* ett förslagsanslag av

200 000 kronor till Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning. Förstnämnda anslag är avsett att bestrida de omkostnader, som kunna uppkomma i samband med inköp och inlösen av ved, samt att täcka de förluster, som uppstå på grund av bränslekommissionens åtgärder för utjämning av vedpriserna inom landet. Från förslagsanslaget å 200 000 kronor är avsett att skogsvårdsstyrelserna skola erhålla ersättning för utgifter i samband med lämnat biträde vid beräklandet och fördelningen av vedproduktionsplikten.

Efter den nu lämnade redogörelsen för de hittills vidtagna åtgärderna för tryggnad av vedproduktion och vedförsörjning övergår jag till framställningar av bränslekommissionen och skogsstyrelsen om vidtagande under budgetåret 1943/44 av åtgärder i angivna syfte samt om anvisande av medel för genomförandet av de föreslagna åtgärderna, och i anslutning därtill av-givet utlåtande.

Bränslekommissionens framställning.

Bränslekommissionen har i skrivelse den 2 februari 1943 till en början erinrat om att avverkningarna för avverkningsåret 1942/43 planlagts med sikte på att tillgodose ett behov under bränsleåret 1943/44 av dels normalved och ersättningsved för hushåll och småindustrier, statens och landstingens anläggningar samt storindustrier, ved för framställning av träkol och bilved samt ved för järnvägarna och inrikes sjöfarten om tillsammans 40 miljoner kubikmeter, dels ock massaved för industriändamål om 15 miljoner kubikmeter, eller alltså sammanlagt 55 miljoner kubikmeter ved och massaved. Beträffande behovet av inhemskt bränsle under bränsleåret 1944/45 har kommissionen — under framhållande bland annat att ett bedömande av detta behov vore ytterst vanskligt — förklarat sig anse, att avverkningsprogrammet även under avverkningsåret 1943/44 borde, med hänsyn till ovissheten i fråga om möjligheterna att importera fossila bränslen, inriktas på en avverkning av samma storleksordning som planlagts för innevarande avverkningsår, eller tillhoppa 55 miljoner kubikmeter ved och massaved. Av denna kvantitet skulle 40 miljoner kubikmeter avse ved och 15 miljoner kubikmeter massaved, varav omkring 10 miljoner kubikmeter för de aktuella behoven och cirka 5 miljoner för åstadkommande av en ökning av industriens lagerhållning. Behovet under förbrukningsåret 1944/45 av annat rundvirke än massaved (sågtimmer, slipers, stolpar m. m.) har av kommissionen beräknats uppgå till samma kvantitet, 10 à 11 miljoner kubikmeter (fast mått), som beräknats åtgå under förbrukningsåret 1943/44.

Bränslekommissionen har därefter framhållit, att möjligheterna att få till stånd de av kommissionen ifrågasatta avverkningarna vore beroende av tillgången på skog, arbetskraft och transportmedel.

I frågan om *skogstillgångarnas* tillräcklighet för genomförande av avverkningsprogrammet har kommissionen anfört, att på grund av skogstillgångarnas i Norrland ogynnsamma belägenhet i förhållande till konsumtionens lokalisering samt kommunikationsmedlens begränsning vedavverkningar i mycket stor utsträckning måste företagas i mellersta och södra Sveriges skogar. Kommissionen har därefter erinrat om att riksskogstaxeringsnämnden på vederbörligt uppdrag under hösten 1941 företagit en inventering av vedskogstillgångarna inom Östergötlands, Kalmar och Älvsborgs län (se närmare härom i proposition nr 276 till 1942 års riksdag) samt att nämnden funnit sig med stöd av inventeringsresultatet kunna göra det uttalandet att det vore möjligt att under de närmaste åren mer än väl uttaga den för tio år av nämnden beräknade genomsnittliga vedavverkningen, vilket uttalande enligt nämndens mening icke behövde begränsas till allenast de tre inventerade länen utan vore tillämpligt för samtliga de tjugu södra länen utom Gotlands. Under åberopande härav har kommissionen anfört, att då det gäller planläggningen av avverkningarna under bränslesäsongen 1943/44 det icke kunde anses riktigt att utan vidare förutsätta, att enahanda fördelningsgrunder och tillvägagångssätt kunde tillämpas som vid planerandet av innevarande års avverkningar. Man måste nämligen, enligt kommissionen, räkna med rådande svårigheter att å de olika fastigheterna fördela den produktionsplikt, som fastställts för visst län, eftersom på många fastigheter all vedskog utöver nödvändigt husbehov tagits i anspråk, under det att vedskogstillgångarna på många andra fastigheter ännu icke vore på långt när utnyttjade, vilket kunde bero på att vederbörande fastighet hittills ej ålagts så stor avverkning, som varit möjlig med hänsyn till skogstillgången, eller på att vederbörande skogsägare av mer eller mindre giltig anledning underlåtit att fullgöra den ålagda avverkningsplikten.

Enligt vad som vidare anförts i skrivelsen har kommissionen haft vissa överläggningar med länsjägmästarna och vissa stiftsjägmästare samt representanter för domänstyrelsen, skogsstyrelsen och riksskogstaxeringsnämnden angående ett av kommissionen framlagt preliminärt förslag beträffande fördelningen på de olika länen av den för nästa avverkningsår av kommissionen förutsatta totalkvantiteten ved och massaved, 55 miljoner kubikmeter. Av överläggningarna framgick enligt kommissionen i huvudsak följande.

Med stöd av sin allmänna kännedom om skogsbeståndet inom sina respektive län och med erfarenhet av de svårigheter, som förelågo redan vid fördelningen av innevarande års avverkningsbelopp å de olika fastigheterna av så stora kvantiteter, att det för länet fastställda totalbeloppet ved och massaved fylldes, förklarade länsjägmästarna, att — beträffande södra och mellersta Sverige — ännu en avverkning av samma storlek som innevarande avverkningsår icke vore möjlig att uttaga genom skogsvårdsmässiga gallringar. Riksskogstaxeringsnämndens inventering förlidet år av vedskogstillgångarna inom Östergötlands, Kalmar och Älvsborgs län gäve visserligen vid handen, att betydande tillgångar fortfarande återstode. Därvid måste emellertid beaktas, att denna inventering omfattade all ur

enbart skoglig synpunkt uttagbar vedskog; en avsevärd del av dessa tillgångar kunde av ekonomiska och andra skäl icke mobiliseras, då ogynnsamt avsättningsläge och gles stämpling med höga avverkningskostnader som följd gjorde det i stor utsträckning praktiskt omöjligt att med de gällande vedpriserna utnyttja dessa tillgångar. Vidkommande Norrland framhöllo länsjägmästarna, att vedskogstillgångarna visserligen ännu vore i stort sett tillräckliga, men att det i vissa fall bleve nödvändigt att vidtaga åtgärder för att möjliggöra avverkningar i skogar i mindre gynnsamma avsättningslägen (s. k. bakskogar). Detta kunde ske genom medgivande av högre pris i enskilda fall och genom byggande av nya eller istandsättande av gamla vägar.

Mot det av bränslekommissionen framlagda preliminära förslaget beträffande avverkningskvantiteternas fördelning på de större länen, vilket i stort sammanföll med den för innevarande avverkningsår fastställda fördelningen, hade länsjägmästarna i princip intet att erinra.

Kommissionen har vidare framhållit, att riksskogstaxeringsnämnden i anslutning till de vid nämnda överläggningar framförda synpunkterna och det därvid av kommissionen framlagda förslaget i ett särskilt till kommissionen avgivet yttrande uttalat, att inom de av nämnden inventerade länen, Östergötlands, Kalmar och Älvsborgs län, liksom inom de fyra nordligaste länen, de föreslagna avverkningskvantiteterna kunde uttagas även under säsongen 1943/44, men att denna fråga vore mera svårbedömbär, då det gällde icke inventerade län, särskilt bergslagslänen. Kommissionen har härom vidare anfört, att i fråga om sistnämnda län nämnden förklarat sig — i avvaktan på resultatet av under sommaren 1942 verkställda taxeringar av Örebro och Gävleborgs län — icke beredd att för närvarande göra något uttalande, men att beträffande övriga icke inventerade län nämnden ansett, att de förhållanden, som framkommit ur de inventerade länen, gäve stöd för den uppfattningen, att de för avverkningssäsongen 1943/44 angivna kvantiteterna för förstnämnda län borde kunna uttagas, dock med totalt anlitande av de av nämnden överslagsvis beräknade ved- och massavedkvantiteterna i äldre skog.

Kommissionen har med utgående från de av länsjägmästarna och riksskogstaxeringsnämnden gjorda uttalandena och med beaktande av de gjorda erfarenheterna vid fördelningen av innevarande års produktionsplikt uppgjort en preliminär plan för fördelning på de olika länen av avverkningskvantiteterna för avverkningsåret 1943/44. Av denna plan framgår, att av de kvantiteter massaved samt ved för bränsleändamål och kolning utöver husbehov, som ingick i avverkningsplikten för avverkningsåret 1942/43, och av de motsvarande vedkvantiteter, beträffande vilka kommissionen ifrågasätter avverkningsplikt för avverkningsåret 1943/44, belöpte på de 17 södra länen omkring 41 procent och på de 7 norra länen omkring 59 procent.

Rörande den andra av de i det föregående omnämnda faktorerna, av vilka möjligheterna att åstadkomma de erforderliga avverkningskvantiteterna äro betingade, nämligen *arbetskraften*, har kommissionen framhållit

att det syntes uppenbart, att tillgodoseendet av behovet av arbetskraft för vedavverkningarna under år 1943/44 komme att bli ett svårt planlägnings- och fördelningsproblem, men att kommissionen ansåge sig icke i detta sammanhang kunna närmare ingå på de åtgärder till lösande av dessa problem, som kunde visa sig lämpliga och påkallade.

Beträffande frågan om betydelsen av *transportmedlen* för ett nyttiggörande av skogstillgångarna har kommissionen efter att ha inhämtat yttrande från statens trafikkommission anført bland annat, att, därest transportmedel, främst bilar, icke komme att stå till buds i tillräcklig omfattning, det bleve nödvändigt att förlägga vedavverkningarna till konsumtionsplatsernas, järnvägarnas och vattenledernas omedelbara närhet, vilket komme att innebära en utan skogsvårdsmässiga hänsyn genomförd utläggning av sådana välbelägna skogar. Följderna härav kunde bli så omfattande, att de mest långtgående åtgärder beträffande transportväsendet måste ur ekonomisk och samhällelig synpunkt anses vara att föredraga framför det antydda tillvägagångssättet, vilket endast syntes motiverat i ett verkligt nödläge och som en utväg i sista hand. Enligt trafikkommissionens mening föreläge icke tillräckliga skäl för att nu tillgripa för skogsbeståndet förhärjande avverkningsmetoder.

Därefter har bränslekommissionen till behandling upptagit frågan om vilka åtgärder, som kunde anses erforderliga för ett uppnående av de virkeskvantiteter, vilka ansetts behövliga för bränsleåret 1944/45.

Kommissionen har i detta avseende till en början förklarat sig hava övervägt, huruvida *andra virkessortiment än ved och massaved* borde ingå i produktionsskyldigheten. Härutinnan hade kommissionen den uppfattningen, att särskilda åtgärder för att få till stånd den erforderliga produktionen av sågtimmer, stolpar, slipers och liknande specialsortiment ej vore påkallade, varvid dock undantag borde göras beträffande småtimmer för fabrikation av träull och beträffande virke till lådor för livsmedelsförsörjningens behov samt för gagnvirke av lövträd. Lövträdsvirket inräknades för närvarande under vissa förutsättningar i produktionsplikten och samma möjlighet borde enligt kommissionens mening föreligga jämväl under nästa avverkningsår. Vad beträffar småtimmer för nyss angivet ändamål kunde, enligt kommissionen, förmärkas stora svårigheter för förbrukarna att täcka sitt behov eftersom vederbörande producenter föredroge att avyttra virket till massaveduppköpare för att få tillgodoräkna sig detsamma vid fullgörande av produktionsplikten, vilket de icke ägde göra, om de sålde det till en låd- eller träullsfabrik. Kommissionen har framhållit, att, om någon ändring i detta förhållande icke ägde rum, råvaruanskaffningen för ifrågavarande industrier skulle bli mycket svår. Småtimmer för ifrågavarande ändamål borde under vissa förutsättningar få inräknas i produktionsplikten under avverkningssäsongen 1943/44. Beträffande storleken av ifrågavarande kvan-

titeter småtimmer och lövträdsvirke har kommissionen kalkylerat med att den icke komme att överstiga 1 miljon kubikmeter, på grund varav den produktionspliktiga kvantiteten ved och massaved kunde beräknas komma att stiga med ytterligare omkring 1 miljon kubikmeter.

Kommissionen har vidare i sin skrivelse föreslagit, att produktionsplikt för *massaved* fastställdes även för avverkningsåret 1943/44, eftersom det alltför måste anses synnerligen viktigt att massaindustriens drift icke hämmades av råvarubrist; massaproduktionens betydelse för den inhemska konsumtionen och som bytesobjekt med utlandet vore nämligen alltför stor, för att icke alla åtgärder borde vidtagas, som kunde tillförsäkra industrien de erforderliga råvarumängderna, vartill komme att massaveden utgjorde en bränslereserv i sista hand. Vidkommande frågan om omfattningen av den föreslagna produktionsplikten beträffande massaved har kommissionen framhållit, att det aktuella behovet av massaved under år 1944 kunde beräknas till omkring 10 miljoner kubikmeter, men att ett mindre gynnsamt resultat av innevarande års avverkningar kunde behöva föranleda, att avverkningarna inriktades på 15 miljoner kubikmeter, med hänsyn vartill kommissionen icke för närvarande kunde taga ställning till frågan, huruvida produktionsplikten borde omfatta 10 eller 15 miljoner kubikmeter, utan hade för avsikt att inkomma med förslag härutinnan vid en senare tidpunkt, då utfallet av årets massavedavverkningar kunde överblickas.

Kommissionen har vidare kommit in på frågan om produktionsplikt för *ved för bränsleändamål och kolning* samt därvid först erinrat om att produktionsplikten för dylik ved under innevarande avverkningssäsong omfattade 40 miljoner kubikmeter, varav skulle upphuggas 35 miljoner kubikmeter i form av kastved, kolved eller annan långved och 5 miljoner kubikmeter såsom ved eller massaved i skogsägarnas eget val. För nästa avverkningsår borde, enligt kommissionen, produktionsplikten omfatta 40 à 45 miljoner kubikmeter — beroende på den produktionsplikt för massaved, som kunde bli fastställd — varav 35 miljoner kubikmeter borde upphuggas i form av kastved, kolved eller annan långved.

Kommissionen har i detta sammanhang — till underlättande av de alltmånga stegrade svårigheterna för många skogsägare att på sina fastigheter genom ändamålsenliga och ekonomiskt lönande huggningar uttaga ved — föreslagit, att den enskilde skogsägaren skulle i sin produktionsplikt få inräkna den del av avverkat timmer, som vid försågningen utfölle som bränsleprodukter (bakar, ribb, sågspån m. m.). Kommissionen har beräknat, att man härvid kunde utgå från att av 100 kubikfot toppmått massa timmer utfölle bakar, ribb etc. till en kvantitet, som motsvarade 1 kubikmeter kastved. De kvantiteter vedbränsle som — från att under innevarande säsong ligga helt utanför produktionsplikten och avverkningsprogrammet överhuvud — på detta sätt skulle komma att inryckas under produktionsplikten, beräknades, enligt kommissionen, komma att uppgå till omkring 3 miljoner

kubikmeter, med vilken kvantitet det produktionspliktiga beloppet sålunda skulle höjas.

Sammanfattningsvis har kommissionen angivit omfattningen av avverknings skyldigheten för avverkningsåret 1943/44 sålunda.

Ved (kastved, kolved och annan långved) för bränsleändamål och kolning	35	miljoner kubikmeter
Ved och/eller massaved	5 à 10	» »
Massaved för industriändamål	15 à 10	» »
Vid timmersågning fallande bränsleprodukter (bakar, ribb etc.)	3	» »
Småtimmer samt gagnvirke av lövträd	1	» »
Summa	59	miljoner kubikmeter

Kommissionen har i anslutning härtill anført följande.

I summan 59 miljoner kubikmeter ingå bakar, ribb etc. samt visst småtimmer och gagnvirke av lövträd. Kommissionen har i det föregående framhållit, att 55 miljoner kubikmeter vore det högsta avverkningsbelopp, som med utsikt till realiserande kunde åläggas skogsägarna. Att genomföra detta maximiprogram erbjuder redan för innevarande säsong stora svårigheter. Trots de åtgärder i fråga om arbetskraften och i andra avseenden, som vidtagits, kunna de hittills uppnådda avverkningsresultaten giva anledning till farhågor, huruvida det uppgjorda programmet verkligen skall i sin helhet kunna genomföras. Det finnes sålunda skäl befara, att årets slutresultat kan komma att utvisa en brist, trots att alla rimliga åtgärder vidtagas till förhindrande härav.

Det är uppenbart, att svårigheterna under nästa avverkningsår komma att göra sig gällande med än större styrka. Det är därför enligt kommissionens mening nödvändigt att åtgärder vidtagas, som underlätta för skogsägarna att även under nästa avverkningsår åstadkomma en kvantitet om 55 miljoner kubikmeter. Kommissionen anser det med hänsyn härtill lämpligt, att i denna kvantitet få inräknas de i sammanställningen angivna kvantiteterna bakar, ribb etc., visst småtimmer samt gagnvirke av lövträd uppgående till sammanlagt omkring 4 miljoner kubikmeter. Härigenom komme avverkningsåläggandena för 1943/44 att omfatta samma kvantiteter som i år, men ökade möjligheter att fullgöra avverkningsplikten gaves de skogsägare, som ha skog varav värdefullare sortiment bör huggas. Detta skulle medföra, att ett större antal skogar komme att bidra till produktionspliktens fyllande, varigenom vunnes ett bättre utnyttjande av arbetskraften och hästmaterialet. Samtidigt skulle vinnas att en större mängd virke för bränsleändamål upphugges i form av sortiment, som vid krisens upphörande icke behöva befaras mer avsevärt falla i värde; angelägenheten härav framträder, ju närmare man kommer krisens slut.

Kommissionen vill till förtydligande av det sagda framhålla att med den föreslagna åtgärden icke avses genomförande av »produktionsplikt» beträffande bakar, ribb etc., småtimmer och gagnvirke av lövträd i den meningen att skogsägarna skulle åläggas avverka viss mängd av dessa sortiment. Avsikten är endast, att en skogsägare, som med hänsyn till skogens beskaffenhet och den lokala efterfrågan finner det ändamålsenligt att avverka ifrågavarande sortiment, i viss utsträckning skall, på sätt här föreslagits, ha

rätt inräkna dessa i den produktionsplikt för ved och massaved, som ålagts honom.

Den totala produktionsplikten för ved och massaved under avverkningsåret 1943/44 bör sålunda omfatta 55 miljoner kubikmeter med rätt för skogsägarna att i densamma inräkna gagnvirke av lövträd samt småtimmer och timmer enligt de nu angivna grunderna.

Kommissionen har vidare anført, att därest åtgärder vidtoges för att i större utsträckning än vad för närvarande vore fallet möjliggöra *kalavverkning* (trakthygge) på skogsmark, vars produktionsförmåga till följd av skogsbeståndets gleshet och avsaknad av utvecklingsmöjligheter icke tillfredsställande utnyttjades, skulle, i varje fall inom vissa områden, ej obetydliga virkeskvantiteter åstadkommas, varjämte härigenom tillfälle skulle givas till en förbättring av skogarna genom uppdragande av nya bestånd av lämplig proveniens. För att förmå vederbörande skogsägare att frivilligt gå med på ökad dylik kalavverkning har kommissionen i första hand föreslagit sådan ändring av kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 270) angående villkoren för statsbidrag från skogsodlingsanslag att möjligheterna för skogsägarna att utfå statsbidrag från skogsodlingsanslaget förbättrades.

Rörande innehållet i nyssnämnda kungörelse har kommissionen anført.

Jämlikt berörda kungörelse, sådan densamma lyder efter de ändringar, som däri vidtagits genom kungörelser den 30 juni 1938 (nr 452) och den 30 maj 1941 (nr 353), må från statens skogsodlingsanslag utgå statsbidrag till utförande inom område, varå skogsvårdslagen, lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden eller lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna äger tillämpning, av företag, som avser skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å bland annat vanhävdad skogsmark, där skogsbeståndet är av synnerligen otillfredsställande slutenhet och tillika i väsentlig mån saknar utvecklingsmöjligheter. Statsbidrag kan, enligt kungörelsen, utgå endast under förutsättning att avsättningsvärdet av det virke, som bör avverkas för att nöjaktig föryngring skall kunna åstadkommas, understiger kostnaden för de åtgärder, som för sådant ändamål böra utföras; statsbidrag kan beviljas till högst 50 procent av den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för skogsodlingsföretaget.

Kommissionen har beträffande bestämmelserna i denna kungörelse anført, att med hänsyn till bland annat de nuvarande höga ved- och virkespriserna, förutsättningar i många fall saknats att utfå skogsodlingsbidrag, eftersom virkets avsättningsvärde överstege den beräknade reproduktionskostnaden. Kommissionen har därför i syfte att underlätta möjligheterna att utfå statsbidrag enligt kungörelsen föreslagit, att bestämmelserna däri ändrades så, att statsbidrag finge, oavsett det avverkade virkets avsättningsvärde, utgå med högst 50 procent av den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för skogsodlingsföretaget, i det fall kalavverkning enligt skogsvårdsstyrelsens förslag kommit till utförande i syfte att fullgöra fastigheten åliggande produktionsskyldighet.

Kommissionen har därefter framhållit, att ehuru ett genomförande av den föreslagna ändringen av villkoren för statsbidrag till skogsodling torde kunna förväntas medföra, att skogsägarna i regel skulle gå med på kalavverkning, där skogsvårdsstyrelsen föresloge sådan avverkning, det givetvis icke kunde förutsättas, att frivillig överenskommelse skulle komma att träffas i alla de fall kalavverkning kunde visa sig lämplig och önskvärd, ty även med den föreslagna ändringen av bestämmelserna innebure ju ett skogsodlingsföretag i varje fall sett på kortare sikt, en viss ekonomisk uppoffring från skogsägarnas sida, en uppoffring som skogsägare med negativ inställning till skogsvårdsåtgärder av icke omedelbart vinstgivande slag knappast kunde förväntas vara villiga att göra. Kommissionen har därför ifrågasatt, huruvida icke i vissa fall kalavverkning skulle tvångsvis kunna genomföras. Kommissionen har härom anfört huvudsakligen följande:

Tvångsavverkning av nu ifrågavarande slag torde knappast ha varit avsedd med den nu gällande lagen om avverkningsskyldighet. Däremot torde hinder icke föreligga att i sådana fall tillämpa allmänna förfogandelagen. Det är uppenbart, att en sådan tvångsvis genomförd kalavverkning skulle innebära ett långt gående ingrepp i skogsägarens fria dispositionsrätt över sin skog; den bör därför komma i fråga endast där kalavverkning — helt eller delvis — av visst område skulle vara ur bränsleförsörjningssynpunkt synnerligen önskvärd, och där tillika skogsbeståndets karaktär är sådan, att en avveckling av beståndet eller delar därav är i hög grad lämplig. Vidare bör förutsättas att fullgörandet av den produktionsplikt, som ansetts motiverad för viss fastighet icke kan ske på annat sätt än genom kalavverkning av visst bestånd på fastigheten; om skogsägaren sålunda föredrager att fullgöra sin avverkningsskyldighet genom en gles och förhållandevis kostsam avverkning i gallringsskog eller äldre skog inom ett visst område av fastigheten framför att kalavverka inom ett annat område, och denna gallringshuggning är ur skogsvårdssynpunkt försvarbar, böra åtgärder till genomförande av kalavverkning icke komma i fråga. Kommissionen anser det icke sannolikt, att dessa förutsättningar kunna komma att föreligga annat än i enstaka undantagsfall. Kommissionen avser emellertid att — där sådana fall till äventyrs uppkomma — föreslå Kungl. Maj:t, att området tages i anspråk för avverkning enligt allmänna förfogandelagen.

Statsbidrag till skogsodling efter en med stöd av förfogandelagen verkställd kalavverkning bör enligt kommissionens mening icke utgå. Det synes nämligen önskvärt att träffande av frivillig överenskommelse om kalavverkning underlättas genom vissa ekonomiska fördelar, vilka icke äro för handen vid fall av förfogandelagens tillämpning. — En konsekvens av att statsbidrag ej skulle få utgå efter kalavverkning, föreskriven med stöd av förfogandelagen, synes vara, att förfogandelagens tillämpning i här ifrågavarande avseende endast bör komma i fråga, där det vid kalavverkningen fallande virkets värde beräknas helt täcka kostnaderna för de följande skogsodlingsåtgärderna.

Kommissionen har slutligen i detta sammanhang framhållit, att, då fördelningen på fastigheter av de för respektive län fastställda avverkningskvantiteterna komme att för nästa säsong bliva svårare än hittills och måste

förutsätta noggrann kännedom om de skogliga betingelserna på varje fastighet för ytterligare vedavverkningar, det vore uppenbart att skogsvårdsstyrelsernas medverkan vid avverkningarnas planläggning och fördelning komme att bli erforderlig i ökad omfattning, vilket nödvändiggjorde att tillräckliga medel ställdes till skogsvårdsstyrelsernas förfogande för ifrågasvarande ändamål.

Bränslekommissionen har i sin skrivelse vidare framhållit, att liksom hittills under krisen även under avverkningsåret 1943/44 den frivilliga vedproduktionen borde stimuleras och stödjas av statsmakterna genom meddelande av *statsgaranti för vedens inlösen* och genom beviljande av *avverkningsförskott* ur veduppköparnas förlagskapital. Enligt kommissionens uppfattning skulle dock, med hänsyn till vunna erfarenheter rörande vedbeslagets praktiska verkningar med avseende på garanti- och förskottsbestämmelserna, vissa ändringar beträffande dessa vara lämpliga och påkallade. Därjämte har kommissionen funnit det motiverat att i detta sammanhang upptaga till behandling frågan om statens ekonomiska ansvar beträffande veden och därmed sammanhängande spörsmål av betydelse vid en avveckling av vedregleringen.

Vid behandling av frågan om statsgaranti för ved har kommissionen till en början erinrat om att sådan statsgaranti må meddelas, förutom åt vedproducent, åt sådan skogsägareförening, som är ansluten till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, samt att övriga auktoriserade veduppköpare icke komma i åtnjutande av statsgaranti. Kommissionen har vidare erinrat om att, om under tiden för giltigheten av en veduppköparens auktorisation på grund av förbättring i landets bränsleförsörjning eller eljest sådana förhållanden skulle inträffa som omöjliggjorde försäljning av den av uppköparen anskaffade veden till pris som täckte inköpspriset samt transport- och övriga kostnader ävensom uppköparens provisioner, kommissionen garanterade uppköparen dylikt försäljningspris. Den garanti uppköparen sålunda erhölet genom auktorisationen (auktorisationsgaranti) vore förmånligare än statsgarantin, som endast tillförsäkrade uppköpare garantipris, varför, i den mån auktorisationsgaranti vore gällande, statsgaranti icke hade någon betydelse för uppköparen. Enligt kommissionen uppkomme då den frågan om statsgarantin ändock hade betydelse för uppköparen genom att den gällde under en längre tid eller annan tid än auktorisationsgarantin. Härom har kommissionen anfört följande.

Auktorisationsgarantin torde gälla från den tidpunkt, då uppköparen träffar avtal med skogsägaren om inköp av ved och till dess uppköparen träffar avtal om försäljning av veden. Skulle en försäljning av uppköparens ved ej fullföljas, t. ex. på grund av köparens obestånd eller på grund av att kontraktet häves med anledning av att leverans ej skett inom avtalad tid, torde garantin i auktorisationen ej ådraga kommissionen skyldighet att skaffa annan köpare, eftersom veden en gång blivit såld. Det är uppköparens sak att vid försäljning av ved skydda sig genom säkerheter eller för-

skottsbetalning, och kommissionen har i sitt cirkulär nr 185 uttalat, att ved bör vara tillgänglig, innan licens eller anvisning utfärdas. Vidare har kommissionen i cirkuläret uttalat, att om kontrakt anses böra upprättas angående ved, som ännu ej är tillgänglig för uppköparen, han ej bör binda sig definitivt för viss leverans beträffande större del av det kontraherade partiet än som är tillgänglig. Den nu anförda meningen om auktorisationsgarantins innebörd har kommit till uttryck i berörda cirkulär nr 185, däri uppköparna jämväl ålagts att upprätta skriftliga avtal om alla inköp och försäljningar, för att kommissionens ansvarighet vid varje tidpunkt skall kunna fastställas med stöd av skriftliga handlingar.

Giltighetstiden för den statsgaranti, som meddelats eller övergått å auktoriserad uppköpare (skogsägareförening), är beroende av om begreppet överlåtelse i kungörelsen om statsgaranti avser avtal om försäljning eller avlämnande av veden. I proposition nr 276 den 30 april 1942 (sid. 24) talas om utfästelse att inlösa ved, som avverkats men icke vunnit avsättning. Intetdera av begreppen överlåtelse och avsättning är otvetydigt. Om man med överlåtelse förstår ingående av avtal om inköp eller försäljning, sammanfaller garantitiden med tiden för auktorisationsgarantins giltighet. I sådant fall saknar statsgarantin all betydelse för uppköparen. Om man åter med överlåtelse avser det moment, då veden avlämnas från köpare till säljare, övergår statsgarantin från skogsägaren till uppköparen senare — vilket är betydelselöst, eftersom den vidsträcktare auktorisationsgarantin uppkommer redan i och med själva avtalet — och upphör att gälla först då veden avlämnats till den vedhandlare eller förbrukare, som köpt veden av uppköparen. Om man med överlåtelse avser vedens avlämnande, har uppköparen sålunda i statsgarantin en säkerhet under tiden mellan försäljningsavtalets ingående och vedens avlämnande. Fullföljes ej försäljningen, t. ex. på grund av köparens insolvens, kan uppköparen i detta fall påfordra att för veden erhålla garantipriset av staten.

Med hänsyn till vad nu anförts synes det angeläget att i kungörelsen om statsgaranti användes en annan bestämning av tidpunkten för garantins upphörande än vedens överlåtelse. Kommissionen anser för sin del skäligt, att avlämnandet av veden är avgörande tidpunkt för statsgarantins giltighet. Avlämnandet bör anses ha skett, då veden kommit ur säljarens besittning och sålunda är skyddad mot säljarens borgenärer.

Kommissionen har därefter framhållit, att den olika ställning, som å ena sidan skogsägareföreningarna och å andra sidan övriga auktoriserade uppköpare intaga i fråga om rätten att erhålla statsgaranti, enligt kommissionens mening icke vore motiverad. Jämväl övriga auktoriserade uppköpare borde därför tillerkännas nämnda förmån.

Kommissionen har i detta sammanhang vidare uttalat, att den likställighet som kommissionen sålunda föreslagit mellan de auktoriserade uppköparna i fråga om rätten till statsgaranti hade betydelse även i ett annat avseende. nämligen beträffande utlämnande av avverkningsförskott. Kommissionen har härom anfört följande:

För närvarande gäller att avverkningsförskott icke må lämnas med mindre kristidsstyrelse beslutat att den ved, som avses i det med vedproducenten upprättade leveranskontraktet, skall omfattas av statsgaranti. Skogsägare-

föreningarna ha sålunda den förmånen att själva kunna begära statsgaranti för all den ved, för vilken avverkningsförskott begärts. De övriga köparna däremot nödgas ombesörja, att envar säljare av ved själv begär statsgaranti för det parti han skall leverera. Det besvär och den omgång, som därmed nödvändiggöres för dessa uppköpare, medför enligt uppköparnas utsagor olägenheter i deras uppköpsverksamhet. Dessa olägenheter skulle sålunda upphöra genom att även dessa uppköpare finge rätt att begära statsgaranti.

Kommissionen anser emellertid, att den bestämmelsen utan olägenhet kan upphävas, som stadgar statsgaranti som förutsättning för avverkningsförskott. Avsikten med denna bestämmelse torde vara, att man därigenom erhåller den erforderliga begränsningen av avverkningsförskotten. Statsgaranti kan nämligen av kristidsstyrelse beviljas endast i den omfattning, som kommissionen enligt av Kungl. Maj:t givna föreskrifter bestämmer för varje särskild tidsperiod; genom att knyta avverkningsförskotten till den statsgaranterade veden erhålles sålunda motsvarande begränsning för förskottens del. Skulle förskott kunna lämnas å annan ved än den, varå garanti beviljats, skulle statens ansvarighet och risker på grund av utlämnade förskott kunna komma att omfatta dels statsgaranterad ved till hela den bestämda maximikvantiteten, dels ock därutöver ved, varå förskott lämnats. Den avsedda begränsningen torde emellertid kunna erhållas utan att som förutsättning för förskott kräves, att statsgaranti beviljats. Åt kristidsstyrelserna kan meddelas föreskrift, att förskott icke får medgivas i fråga om annan ved än den, varå statsgaranti skulle kunnat meddelas, samt ej heller å större kvantitet icke statsgaranterad ved än att den totala kvantiteten håller sig inom gränserna för vad som är medgivet för statsgaranti. Nuvarande bestämmelse att förskott ej må, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, uppgå till högre belopp än som motsvarar nittio procent av det för veden gällande garantibeloppet torde kunna ersättas med en motsvarande bestämmelse, hänförande sig till garantipriset å sådan ved, varom är fråga.

Den särskilda prövning, som föregår beviljande av statsgaranti, torde icke heller vara en nödvändig förutsättning för beviljande av avverkningsförskott, med hänsyn till att sådant förskott meddelas på grundval av kontrakt, som avfattats enligt av kommissionen fastställt formulär. Vid granskning av sådant kontrakt kan erforderlig prövning av förutsättningarna för avverkningsförskott ske.

I fråga om rätt till avverkningsförskott har kommissionen föreslagit utfärdande av sådana bestämmelser, att veduppköpare för avverkning å egen skog eller avverkningsrätt skulle äga använda förlagskapital i fråga om sådan ved, som uppköparen anmält sig ämna använda i sin verksamhet såsom veduppköpare.

Kommissionen har — under erinran att jämlikt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser (S. F. S. 667/42 och 861/42) statsgaranti för ved under avverkningsåret 1942/43 begränsats att gälla under sex-månadersperioder — kommit in på spörsmålet, huru man skulle förfara vid en eventuell konjunkturomsvängning i samband med vedregleringens upphörande för att statens garantier — utan att skogsägarnas och övriga enskilda intressen obehörigen bleve eftersatta — skulle på ett rimligt och praktiskt sätt begränsas. Kommissionen har härom anfört följande.

Ett sätt är det hittills tillämpade att uppdelas garantin i perioder. Avverkningsåret 1941/42 voro dessa perioder bestämda till 4 månader, men de praktiska olägenheter, som en dylik uppdelning medförde, föranledde, att garantiperioderna avverkningsåret 1942/43 bestämdes till 6 månader. Ett annat sätt är att Kungl. Maj:t i garantibestämmelserna intager ett förbehåll, att den ved, som icke avverkats, upparbetats och upplagts exempelvis en månad efter av Kungl. Maj:t bestämd dag, icke skall omfattas av statsgaranti.

Genom ett »avverkningsstopp» av det slag, som senast antytts, kan man effektivt hindra, att, efter inträdandet av en fredskris, ved under en längre period avverkas och överlåtes på staten på grund av garantibestämmelserna. Den, som efter den bestämda tidens utgång avverkar, får själv svara för vedens avsättning och taga de förluster, som kunna föranledas av prisfall.

Staten torde emellertid i en sådan situation icke kunna fritaga sig från skyldigheten att gottgöra skogsägarna för förluster, som förorsakats av de redan meddelade avverkningsåläggandena. Om en skogsägare ålagts att avverka viss kvantitet och i anledning därav haft direkta kostnader för avverkningens planläggning och förberedande genom stämpling, anläggning av vägar eller baracker etc., bör han, därest han ej för egen del utnyttjar de vidtagna åtgärderna, erhålla gottgörelse av staten. Därjämte torde man få räkna med vissa ersättningar för rötskador, uppkomna på grund av stämpling, särskilt å skog avsedd för massavedavverkning. Det vore ur denna synpunkt önskvärt, att man kunde anordna ett avverkningsstopp på sådant sätt, att redan utstämplad skog finge avverkas. Även om man nu skapar de rättsliga förutsättningarna för ett allmänt avverkningsstopp, bör man vid en avveckling i största möjliga utsträckning fullfölja genom stämpling förberedda avverkningar, åtminstone av massaved. Detta låter sig sannolikt så mycket lättare göra, som massaveden kan beräknas utan större svårighet vinna avsättning som råvara för massaindustrien.

Ett avverkningsstopp skulle givetvis även påverka de kontrakt angående inköp och försäljning av ved, som blivit ingångna av uppköparna. Skulle ett avverkningsstopp föranleda, att en skogsägare, som sålt ved till en uppköpare, ej kan fullgöra sin leverans med ved, som avverkats före den bestämda dagen för avverkningsstoppet, bör kontraktet icke vidare gälla för återstående kvantitet. Eftersom uppköparen sålunda kan gå miste om ved, som han behöver för leverans till sina köpare, bör i kontraktet med dessa förbehåll ske för en sådan eventualitet, som nu är i fråga. Härvid är emellertid att märka, att staten genom auktorisationsgarantin kan stå i ansvar för ved, som ligger osåld hos andra uppköpare. Dessa osålda kvantiteter böra i största möjliga utsträckning utnyttjas för att fullfölja leveranserna på de försäljningskontrakt, som andra uppköpare ingått. Kommissionen anser, att man med hänsyn till de ersättningsfrågor och den rubbning i handeln, som ett avverkningsstopp skulle föranleda, såvitt möjligt bör undvika att tillgripa en sådan åtgärd. Behovet därav begränsas avsevärt genom statsgarantins uppdelning i perioder. Utsikterna att kunna undvika användandet av avverkningsstopp äro givetvis väsentligt större, om garantiperioderna äro korta; då kan man — med undantag endast för det fall att en avveckling måste ske i periodens början — låta perioden utlöpa utan att begagna rätten att stoppa avverkningarna.

Garantiperioderna torde emellertid icke böra göras kortare än innevarande avverkningsår eller sålunda sex månader. Garantin måste nämligen anslutas

till avverkningsföreläggandena, och planläggningen av avverkningarna kan icke lämpligen ske för kortare perioder än nu nämnts. Med hänsyn till betydelsen av auktorisationsgarantin måste även kontraheringen av ved ansluta sig till garantiperioderna. Därest så ej sker, kan nämligen begränsningen av statens ansvarighet bli illusorisk. Kommissionen har redan nu, i sitt cirkulär nr 185, föreskrivit, att alla avtal mellan uppköpare och producent om inköp av ved skola upprättas skriftligen enligt av kommissionen fastställt eller godkänt formulär. I anslutning härtill böra uppköparna erhålla föreskrift att under varje period för statsgaranti ej upprätta kontrakt angående annan ved än den, som avverkas under perioden eller som dessförinnan avverkats. En sådan begränsning i rätten att kontrahera är givetvis förenad med olägenheter. Det torde dock vara möjligt för uppköparna att genom preliminär överenskommelse planera sina inköp även för en följande period och att sedermera genom ett enkelt tillägg till tidigare kontrakt få detta utsträckt att omfatta även senare avverkning.

För att möjliggöra för kommissionen att övervaka fullföljandet av den avverkningsplan för ved och massaved som kan komma att fastställas för avverkningsåret 1943/44 har kommissionen föreslagit, att vedproducent borde förklaras skyldig att, såsom tidigare skett, även för nämnda avverkningsår lämna månatliga uppgifter angående avverkningarna av ved och massaved samt att inventeringar av landets vedförråd borde göras vid två tillfällen under avverkningsåret. I fråga om deklaration och inventering av timmer har kommissionen framhållit, att enligt dess mening månatliga deklarationer av avverkningarna icke borde ifrågakomma, men att det däremot syntes påkallat, att producenterna vid slutet av den egentliga avverkningsperioden för timmer och eventuellt en gång dessförinnan finge deklarera under säsongen utförda timmeravverkningar.

Kommissionen har i sin skrivelse därefter behandlat frågan om storleken av de anslag för budgetåret 1943/44, som kunde beräknas behöva anvisas under var och en av anslagsrubrikerna *Reglering av vedproduktionen* och *Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.*

Vad först angår anslaget till *Reglering av vedproduktionen* har kommissionen räknat med att medel ur anslaget komme att för budgetåret 1943/44 erfordras till förlagskapital åt auktoriserade brännveduppköpare för inköp av ved och till förlagskapital för kostnader för transport av ved samt till likvider för inköp av en statlig bränslereserv av ved och massaved. Däremot har kommissionen för budgetåret 1943/44 icke räknat med några särskilda medel för tvångsavverkning och för inlösen av statsgaranterad ved, då, även om avverkningar för kronans räkning kunde förutsättas få större omfattning än under innevarande säsong, kostnaderna härför enligt kommissionens uppfattning icke komme att uppgå till belopp av nämnvärd storleksordning. Skulle förhållandena föranleda ökad inlösen av statsgaranterad ved, skulle detta komma att medföra motsvarande minskning av uppköpens omfattning, varför något större kapitalbehov i händelse av en sådan

utveckling icke torde komma att föreligga. Erforderliga medel för ifrågasvarande ändamål borde för budgetåret 1943/44 — i likhet med vad som förutsatts för innevarande budgetår — kunna tagas från medel som avsetts till förlagskapital för auktoriserade brännveduppköpare.

Till förlagskapital åt auktoriserade brännveduppköpare för inköp av ved har kommissionen beräknat ett medelsbehov av 100 000 000 kronor och till stöd härför anfört följande.

Den vedkvantitet, som under innevarande budgetår torde komma att uppköpas genom de auktoriserade uppköparna, har beräknats till 15 miljoner kubikmeter. Efter ett genomsnittligt pris av 10 kronor per kubikmeter skulle sålunda erfordras ett förlagskapital av 150 miljoner kronor, som dock, med hänsyn till den omständigheten att hela detta belopp icke är ständigt utelöpande, ansetts kunna begränsas till $\frac{2}{3}$ härav eller sålunda 100 miljoner kronor. Ehuru viss sannolikhet föreligger, att den vedkvantitet, som under budgetåret 1943/44 kommer att uppköpas av de auktoriserade brännveduppköparna, kommer att överstiga den för innevarande år beräknade kvantiteten med 3 à 4 miljoner kubikmeter och sålunda uppgå till 18 à 19 miljoner kubikmeter, anser kommissionen — med hänsyn till anförda omständigheter — detta förhållande icke böra föranleda någon höjning av anslaget.

Till förlagskapital för kostnader för transport av ved och för inköp av en statlig bränslereserv under budgetåret 1943/44 har kommissionen ansett 15 000 000 kronor respektive 30 000 000 kronor erforderliga. Med hänsyn till att för Reglering av vedproduktionen erforderliga medel för nästa budgetår beräknats icke komma att överstiga de medel, 145 000 000 kronor, som redan stå till förfogande för de med anslaget avsedda ändamålen, har kommissionen förklarat sig anse, att några nya anslagsäskanden beträffande Reglering av vedproduktionen icke vore erforderliga för nästkommande budgetår.

Vad därefter angår anslaget till *Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.*, har kommissionen föreslagit, att detsamma skulle för budgetåret 1943/44 upptagas till 3 000 000 kronor, av vilket belopp beräknades 500 000 kronor för bestridande av vissa direkta omkostnader för vedinköp, 1 000 000 kronor för bestridande av kostnader vid tillhandahållande av ved från centrala lager i tätorter inom zon 3 samt 1 500 000 kronor för täckande av kostnader för prislösluster på långved och andra eventuella förluster å vedclearingen.

I fråga om de direkta omkostnaderna för vedinköp har kommissionen anfört bland annat följande.

De direkta omkostnaderna för vedinköp torde, liksom innevarande år, bli jämförelsevis små, beroende på det sätt, varpå uppköpsverksamheten har ordnats. Den ved, som uppköpes av kommissionen direkt för försäljning till kristidsnämnder samt industri- och trafikföretag bör, liksom hittills, icke förorsaka större direkta omkostnader, då det är fråga om kastved. För nästa bränslesäsong komma emellertid, särskilt i Norrland, att föras i marknaden betydande kvantiteter långved. Denna ved kan givetvis till stor del försäljas

för direkt förbrukning till industrier, speciellt järnbruken i mellersta Sverige, och andra större förbrukare. Kommissionen måste dock räkna med att icke oväsentliga partier lämpligen böra upparbetas till kastved för att därefter tillföras konsumtionen. I vilken form och i vilken omfattning statlig medverkan härför erfordras, är beroende på det intresse för långvedens mottagning och upparbetning, som kan påräknas hos förbrukarna och i vissa fall hos brännveduppköparna. De förberedande åtgärder, som hittills vidtagits för placering i god tid av den långved, som nu upphugges, hava givit i stort sett tillfredsställande resultat. Till storindustrier och trafikföretag, statens och landstingens inrättningar samt kolugnar kunna leveranser sålunda i många fall tidigt igångsättas, varigenom transportmedlen rationellt utnyttjas och veden kan bli nöjaktigt torr till bränslesäsongens början. För hushållsförbrukningen i tätorterna kunna tidiga direktleveranser av långved genomföras såväl till förbrukare, som hava utrymmen för att i tid upplägga och själva kapa veden, som i viss utsträckning till vedhandlare, vilka kunna använda långved för upparbetning i vedgård till kapved och småved. Med de begränsade utrymmen, som utmärka den tätare bebyggelsen i städer och större samhällen, är det i regel icke möjligt att praktiskt ordna med tidig mottagning, kapning och uppläggning av veden. Det kan därför bli nödvändigt att i vissa tätorter anordna centrala kapnings- och lagringsplatser, som kunna omhänderhavas av kristidsnämnderna, centralorgan för vedhandeln eller lämpliga brännveduppköpare. Det bör sålunda enligt kommissionens mening i stort sett bli en uppgift för de nämnda befintliga lokala organen i orterna att där ordna för långvedens distribution. I vissa fall komma emellertid relativt stora kvantiteter långved fram till upplag vid bilvägar, järnvägsstationer eller utlastningsplatser vid strand, där veden bör köpas före vidare transport, och i sådana fall är det möjligt, att statens medverkan vid upparbetningen blir nödvändig. Förberedande undersökningar ha gjorts om lämpliga vägar för sådan medverkan, och kommissionen torde komma att göra särskild framställning angående de medel, som beräknas erforderliga för anskaffande av kapverk och annan maskinell utrustning. Kostnaderna härför synas nämligen icke böra belasta här ifrågakarande anslag. I samband med kommissionens inköp och försäljningar av långved kunna emellertid direkta kostnader och förluster av skilda slag uppkomma, som icke anses böra täckas genom att uttaga högre priser på veden. Att angiva medelsbehovet för bestridande av sådana kostnader — utöver dem, som torde uppkomma till följd av de prisutjämnande åtgärder vid handeln med långved, som i det följande avhandlas — är givetvis vanskligt. Kommissionen håller före, att för dessa omkostnader, jämte smärre kostnader för inköp och försäljningar av kastved, anslagsmedel upp till 500 000 kronor kunna behöva anlitas. I nu nämnda belopp torde även de omkostnader, som skulle uppkomma i samband med en eventuell inlösen av ved, kunna inräknas.

Kommissionen har i sammanhang med frågan om anvisande av medel under anslagsrubriken Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. behandlat spørgsmålet om vilka åtgärder, som kunna finnas erforderliga för vedförsörjningens ordnande under budgetåret 1943/44. I detta hänseende har kommissionen till en början anført, bland annat, att för nästa bränslesäsong en befarad ökad knapphet på bränsle komme särskilt för de större orterna att medföra ökade krav på reglering av handeln

med samtliga bränslen och att det därför torde böra övervägas, huruvida icke fullständig handelsreglering borde, utöver vad som redan skett i de för närvarande handelsreglerade orterna, genomföras för ytterligare några städer, varom särskilt förslag komme att senare avgivas. Kommissionen har vidare framhållit, att en viss utvidgning av den regleringsform för handeln med ved, som genomförts för större delen av landets städer och vissa andra större samhällen, s. k. tätorter, zon 3, även kunde visa sig nödvändig. Kommissionen har härom anfört bland annat följande.

För tätorter, zon 3, är vedbehovet i regel icke större, än att veden kan tillföras med bil inom tillåtet köravstånd. Tillförseln har därigenom kunnat ske jämnare och någon större lagerhållning av ved i orterna har icke varit påkallad. Vål ha kristidsnämnderna i vissa orter anskaffat mindre beredskapslager, men den lagerhållning, som därjämte behövs för att tillgodose särskilt de mindre förbrukarnas vedbehov, har i stort sett legat hos vedhandlarna. Priserna på den ved, som sålts i smärre poster, i regel från vedgård, ha hittills fastställts med hänsyn till därmed förenade kostnader för vedens lagring och utkörning från lager. För leveranser av helved i mindre poster än hela billass ha priserna på den grund blivit förhållandevis höga, och berättigade erinringar mot dylika priser kunna göras ur såväl allmänna prissynpunkter som av rent sociala skäl. Inom vissa län har en utjämning av vedpriserna för leveranser av olika storlek kunnat åstadkommas genom en clearing inom vedhandeln på så sätt, att priset för större leveranser höjts något, medan priset för små partier, vilka tillsammans motvara en mindre del av omsättningen i vedhandeln, kunnat i vissa fall avsevärt sänkas. Med hänsyn till vedhandelns starkt växlande struktur — en del vedhandlare ha förhållandevis få kunder, som äro småförbrukare, andra ha huvudsakligen sådana kunder — kan i de flesta orter en prisutjämning inom själva vedhandeln icke genomföras. Kommissionen anser emellertid önskvärt, att en sådan utjämning av priserna på ved kommer till stånd inom tätorter, zon 3, att förutom priset för leveranser av ved i större partier över 100 kubikmeter endast ett pris fastställs för mindre partier än 100 kubikmeter. För de minsta partierna, som levereras som delar av billass, blir utkörningskostnaden något högre; denna höjning bör i varje fall betalas av konsumenten. En dylik prissättning förutsätter, enligt kommissionens mening, att genom medverkan av kristidsnämnderna i berörda tätorter en central lagerhållning anordnas, och att ved från sådant lager kan tillhandahållas i de fall, då svårigheter föreligga för transporter av ved direkt från upplag vid bilvägar. För att priset på ved vid leveranser från centrallager skall kunna bli detsamma som vid direktleveranser från bilväg, böra kostnaderna för utkörningen av veden från lager i tätorten till konsumenten få avräknas i vedclearingen efter redovisning av leveranserna i fråga från kristidsnämnden till vederbörande kristidsstyrelse. I samtliga tätorter, zon 3, kan behovet av ved för hushållsförbrukning under nästa bränslesäsong beräknas till ungefär 5 miljoner kubikmeter. Om 10 à 15 procent av denna kvantitet eller 500 000—750 000 kubikmeter behöver hållas i lager, som nyss sagts, och utkörningskostnaden i genomsnitt beräknas till 1 krona 75 öre per kubikmeter, skulle den åsyftade prissättningen medföra en belastning å vedclearingen av 0,9—1,3 miljoner kronor.

Kommissionen förutsätter därvid, att i den mån kostnaderna för lagerhållningen icke kunna täckas av marginalen mellan priserna för partier

under och över 100 kubikmeter (vilken marginal i nu gällande prislistor i regel är 75 öre per kubikmeter), skola dessa kostnader icke drabba vedclearingen utan vederbörande kommun. Enligt kommissionens mening torde man rimligen kunna begära av ifrågavarande kommuner, att de lämna det bidrag till vedförsörjningens ordnande, som härigenom eventuellt skulle ifrågasättas. För vedclearingens vidkommande innebär den beräknade belastningen, förutsatt att clearingen icke bör lämna vare sig vinst eller förlust, att vedpriserna i dessa orter skulle behöva genomgående höjas med 25 öre per kubikmeter. Kommissionen anser en allmän prishöjning av veden på grund av denna lagring, som delvis är av beredskapskaraktär, icke kunna förordas. Med hänsyn jämväl till den medverkan, som förutsättes från kommunernas sida, synas angivna kostnader för tillhandahållande av ved från centrallager böra tagas som en belastning på här ifrågavarande omkostnadsanslag.

Då kommissionen förordar en ökad prisutjämning på ved i tätorter, zon 3, enligt de riktlinjer, som här angivits, förbiser kommissionen icke, att från vedhandelns sida säkerligen invändningar kunna resas mot en dylik central lagerhållning av ved, och detta såväl ur praktiska distributionssynpunkter som av rena bekvämlighetsskäl med hänsyn till den för vedhandlarna naturliga utleveransen av ved från vedgård. På samma sätt som när det gäller de handelsreglerade orterna har kommissionen emellertid ansett den centrala lagerhållningen hos kristidsnämnder eller centralorgan för dessa vara en för vedhandeln kanske obekväm men för konsumenterna och för det allmänna fördelaktig anordning, då det gäller att hålla priserna på helved vid skälig nivå.

Kommissionen har därefter kommit in på frågan om vilka grunder som skola tillämpas vid fastställande av debiteringspriserna på ved från överskottsområden och därom anført bland annat följande.

Hittills har gällt, att debiteringspriser tillämpats vid leveranser till överskottsområden per järnväg eller med fartyg men icke vid sådana leveranser inom överskottslänen. Då ved från samma buffertlager vid järnväg kan levereras dels till underskottsområden, dels inom det egna länet, uppkomma redovisningstekniska svårigheter vid debiteringen, som icke äro lämpliga. För undanröjande av dessa svårigheter avser kommissionen att meddela föreskrift, att debiteringspriser skola tillämpas för ved, som per järnväg eller med fartyg transporteras från eller inom överskottsområden. En viss utökning av debiteringsförfarandet anses dessutom lämplig ifråga om sådan ved, som av de auktoriserade brännveduppköparna i vissa fall tillhandahålles i kusthamnar, t. ex. för ångbåtar i kustsjöfart på norrlands-kusten. Av rent praktiska skäl kan det för sådana leveranser vara lämpligt att fastställa vissa priser, beräknade i nära anslutning till de normalpriser för återförsäljare, som gälla för närliggande tätorter. Priserna torde i regel böra avse veden levererad fritt reling eller å flotte, och i vedclearingen böra då avräknas uppköparens kostnader för normalpris, transporter, buffertlagring och lastning, d. v. s. samma kostnader, som avräknas mot debiteringspriserna för järnvägslevererad ved.

Kommissionen har vidare i detta sammanhang föreslagit prisutjämnande åtgärder i fråga om långved som användes för hushållsbrukning samt i detta hänseende anført följande.

Såsom nämnts i det föregående kommer vedbehovet för olika ändamål under nästa bränslesäsong att i större utsträckning tillgodoses med långved. Även om långveden i största utsträckning torde komma till användning för större industrier, trafikföretag, statliga och kommunala anläggningar, kolugnar och i vissa fall för tillverkning av gengasved, kommer sannolikt inom vissa tätorter från Bergslagen och norrut långved att behöva tagas i anspråk för hushållsförbrukning. I de fall då långveden måste omhändertagas vid centrala kapningsplatser i orterna, kommer den kapade veden att betinga självkostnadspriser, som beräknas ligga icke oväsentligt över priserna på kastved. Enligt de grunder, efter vilka priserna i olika orter fastställts, äro desamma beroende av respektive orters naturliga tillförselområden och den ved, som kommer att finnas tillgänglig inom dessa områden. Under förutsättning att exempelvis i de norrländska tätorternas försörjningsområden långved avverkas och måste kapas inom tätorterna, skulle detta sålunda i princip medföra, att priserna för ved i dessa orter i motsvarande mån behövde höjas. Med hänsyn till den olika förekomst av långved för tätorterna i fråga, som redan nu kan förutses, anser kommissionen emellertid, att sådana eventuellt uppkommande kostnader för kapning av långved, som kunde verka höjande på eljest erforderliga vedpriser, böra belasta vedclearingen. Dessa kostnader för omhändertagande och uppkapning av långved inom vissa tätorter torde i den kommande prissättningen för nästa bränslesäsong icke böra påverka vedpriserna för tätorterna överhuvudtaget utan böra enligt kommissionens mening belasta det omkostnadsanslag, varom här är fråga.

Vad i samband med vedclearingen uppkommande kostnader angår har kommissionen — under erinran om att kommissionen i det föregående räknat med att 500 000 kronor av anslaget till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. skulle behöva tagas i anspråk för bestridande av vissa direkta kostnader i samband härmed — anfört följande.

För bestridande av kostnader vid tillhandahållande av ved från centrala lager i tätorter, zon 3, torde böra beräknas ett belopp av ungefär 1 000 000 kronor. För vedclearingen anses jämväl ett visst belopp böra ställas till förfogande för täckande av dels nyssnämnda kostnader för omhändertagande och uppkapning av långved i vissa tätorter, dels eventuella förluster med hänsyn till de svårigheter, som alltid följa med prisberäkningar efter vedleveranser av den stora omfattning, varom här är fråga. En viss marginal bör även finnas för att möjliggöra, att för säsongen fastställda priser ej under säsongen skola behöva höjas. I clearingförfarandets syfte anser kommissionen ligga, att ett eventuellt överskott i vedclearingen för en viss bränslesäsong skall kunna få tagas i anspråk under en kommande, så att icke resultatet av varje års prissättning måste redovisas och bedömas för sig. Kommissionen anser därför, att en statens vedclearingkassa bör inrättas i huvudsak efter liknande grunder som den enligt kungörelsen den 28 juni 1940 (nr 650) inrättade kolclearingkassan. För innevarande år föreligger per den 31 december 1942 ett överskott i vedclearingen på cirka 2 000 000 kronor. Under förutsättning att ett överskott från årets vedclearing får balanseras i en vedclearingkassa, varom särskilt förslag kommer att avgivas, anser kommissionen, att utöver förut angivna 1 500 000 kronor ett lika stort belopp bör upptagas för att täcka kostnader för prisförluster på

kapad långved och andra eventuella förluster i vedclearingen. Ifrågavarande omkostnadsanslag föreslås därför att såsom förslagsanslag slutgiltigt uppföras till samma belopp, 3 000 000 kronor, som angivits i årets statsverksproposition.

Slutligen har kommissionen beträffande vissa prisavvägningsfrågor, efter samråd med statens priskontrollnämnd, anfört följande.

I det föregående har förutsatts, att samma grundregler för vedclearingen skola tillämpas som hittills, d. v. s. att clearingförfarandet bör i stort sett ge varken vinst eller förlust, och att debiterings- respektive tätortspriserna beräknas i så nära anslutning som möjligt till de faktiska självkostnaderna för veden inom respektive tillförselområden. I fråga om nästa bränsleårs vedpriser räknar kommissionen således med att vissa höjningar äro ofrånkomliga, beroende på att de höjda normalpriserna för vedproducenterna måste få återverkningar på debiterings- och tätortspriserna. Därtill beräknas en viss höjning i normalpriserna för vedtransporter med bil samt något höjda båtfrakter. Erfarenheterna från årets vedclearing giva möjlighet till en avvägning på säkrare grund av priserna med hänsyn till tillförseln inom de områden, som i stort sett äro prisbestämmande, och dessutom bör överskottet i årets vedclearing kunna utnyttjas för att motverka eljest erforderliga höjningar. Vid överbägande av frågan om clearingprisernas avvägning för nästa bränslesäsong har kommissionen sålunda i stort sett funnit, att debiteringspriserna för ved inom överskottsområdena i Norrland, Dalarna och Värmland böra höjas med 1 krona å 1 krona 25 öre per kubikmeter. Debiteringspriserna för ved inom det småländska överskottsområdet torde behöva höjas med 50 öre per kubikmeter. Basispriserna för ved till handelsreglerade orter torde — fränsett justering av priset för något sortiment i Stockholm — emellertid det oaktat kunna hållas oförändrade. De för normalpriserna i tätorter, zon 3, grundläggande avräkningspriserna för leveranser öfver 100 kubikmeter beräknas i södra och mellersta Sverige behöva höjas med 50 öre per kubikmeter inom de områden, där normalpriserna för producenterna höjts med samma belopp, d. v. s. i huvudsak inom Småland, södra Halland, Östergötlands, Södermanlands, Värmlands, Örebro och Västmanlands län. I Gävleborgs och Kopparbergs län erfordras av i huvudsak samma anledning prishöjningar i tätorterna av 50 öre å 1 krona per kubikmeter. I övre Norrlands tätorter, där producentpriserna för ved genomgående höjts med 1 krona per kubikmeter, och årets tätortspriser visat sig väl låga, anses en höjning av dessa priser med upp till 1 krona 50 öre per kubikmeter behöva vidtagas. De enligt kommissionens mening erforderliga prishöjningarna bero sålunda väsentligen på de höjningar, som skett av vedproducenternas normalpriser, medan transportprisernas stegring i regel icke kommer att behöva verka höjande på clearingpriserna. Enligt grundreglerna för vedclearingen har kommissionen funnit sig böra räkna med nu i stort sett angivna prishöjningar. Att utöver en sådan försiktig avvägning av priserna låta allmänna prispolitiska hänsyn påverka prissättningen har kommissionen icke funnit vara i överensstämmelse med nämnda grundregler för vedclearingen. Kommissionens tidigare förslag, enligt vilket omkostnadsanslaget bör kunna begränsas till 3 000 000 kronor, bygger sålunda på en fortsatt tillämpning av de givna reglerna för vedclearingen och inrymmer icke någon marginal för täckande av eventuella förluster på grund av en

prissättning, som mera skulle få karaktär av subvention av konsumentpriserna på ved.

Statskontoret har i utlåtande den 19 februari 1943 över vad i bränslekommissionens framställning anförts rörande statsgaranti och avverkningsförskott samt medelsbehovet och vissa prisfrågor erinrat om att kommissionen funnit angeläget att i kungörelsen den 22 maj 1942 (nr 343) med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen skulle användas en annan bestämning av tidpunkten för statsgarantins upphörande än vedens överlåtelse och att kommissionen föreslagit, att tiden för avlämnandet av veden i stället skulle vara avgörande för statsgarantins giltighet. I anslutning här till har statskontoret anförts, att statskontoret för sin del icke funnit de skäl som av bränslekommissionen åberopats för den föreslagna ändringen övertygande. Det kunde tvärtom befaras, att en dylik utsträckning av tiden för statsgarantin skulle minska vedproducentens intresse och ansträngningar i fråga om ordentligt fullgörande från såväl köparens som säljarens sida av ingångna avtal om överlåtelse av statsgaranterad ved, då ju, om avtalet icke kunde fullföljas, statsgarantin skulle fortfa ra att gälla till dess veden kommit ur säljarens besittning, oavsett till vilken av de avtalsslutande parterna försummelsen vore att hänföra. Under framhållande dessutom av att några direkta olägenheter av den nuvarande tidsbestämningen för statsgarantiförpliktelser heller icke påvisats, har statskontoret fördensskull avstyrkt ändringsförslaget i denna del. I den mån framställningen i övrigt kunnat bli va föremål för bedömande av statskontoret, hade den icke givit anledning till erinran eller uttalande från statskontorets sida.

I skrivelse den 10 oktober 1942 har skogsstyrelsen gjort framställning om beviljande av ett anslag för budgetåret 1943/44 av 200 000 kronor till ersättning åt skogsvårdsstyrelserna för visst biträde vid vedavverkning. Med hänsyn till att slutlig prövning av framställningen borde få anstå i avvaktan på ett senare ställningstagande från Kungl. Maj:ts sida till frågan om statliga åtgärder för tryggande av vedproduktionen under samma budgetår, förordade jag under punkten 28 i elfte huvudtiteln av årets statsverksproposition att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, ett förslagsanslag av 200 000 kronor måtte för budgetåret 1943/44 beräknas till Ersättning åt skogsvårdsstyrelser för visst biträde vid virkesavverkning.

Sedermera har skogsstyrelsen framlagt en av styrelsen i skrivelse den 3 mars 1943, i samråd med bränslekommissionen, verkställd utredning angående omfattningen av skogsvårdsstyrelsernas medverkan vid genomförandet av de av tidsläget betingade vedavverkningarna samt skogsvårdsstyrelsernas därav föranledda merkostnader, innebärande bland annat krav å ökade statsbidrag för dessa merkostnader.

Föredragan-
den.

För bedömande av den omfattning i vilken avverkningarna under avverkningsåret 1943/44 böra ske har man att utgå från de bränslebehov för säsongen 1944/45, vilka beräknas skola tillgodoses genom uttag ur skogarna. Dessutom måste man taga hänsyn till de kvantiteter gagnvirke som erfordras för industriellt bruk och andra därmed jämförliga ändamål.

Vad till en början angår bränslebehovet under säsongen 1944/45 torde man såsom utgångspunkt för beräkningen härav böra taga de kalkyler som ligga till grund för uppskattningen av behovet av inhemskt bränsle under säsongen 1943/44. Detta har, om man bortser från den inhemska kolproduktionen, av bränslekommissionen beräknats till en vedkvantitet av 40 miljoner kubikmeter (travat mått), vartill kommer en torvkvantitet, som beräknas motsvara mellan 3 och 4 miljoner kubikmeter ved. För bränslesäsongen 1944/45 har bränslekommissionen räknat med ett vedbehov av samma storleksordning. Vid dessa beräkningar har kommissionen förutsett, att en viss import av stenkol och koks kommer att äga rum under åren 1943 och 1944. Alla antaganden om storleken av denna import äro emellertid mycket osäkra. Med hänsyn härtill synes det angeläget, att planläggningen av vedavverkningarna icke inriktas på att uppnå en viss maximikvantitet utan att man i stället tager en viss antagen minimimängd till riktpunkt. Denna minimikvantitet för veduttagen synes på sätt bränslekommissionen angivit kunna uppskattas till 40 miljoner kubikmeter, varav 5 miljoner kubikmeter skulle utgöras av massaved eller ved samt återstoden av kastved och kolved jämte annan långved.

Vid sidan av vedavverkningarna måste även behovet av gagnvirke tillgodoses genom uttag ur skogarna. Innevarande avverkningsår är avsikten att avverkningarna av massaved, för att användas som industriell råvara, skola uppgå till 15 miljoner kubikmeter, varigenom man avsett att dels täcka industriens löpande behov och dels bygga upp de lager av massaved, som under krisen tagits i anspråk för bränsleändamål. Kan den avsedda lagerökningen på grund av mindre gynnsamt utfall av årets avverkningar av massaved icke komma till stånd, måste man söka fylla lagren genom ökade avverkningar säsongen 1943/44. Det löpande behovet av massaved för industrien uppskattas av bränslekommissionen till omkring 10 miljoner kubikmeter. Därest man i enlighet med bränslekommissionens kalkyl även tager ett visst lagerökningsbehov med vid beräkningen av de erforderliga avverkningarna av massaved för säsongen 1943/44, kan till det angivna löpande behovet läggas ytterligare en kvantitet om 5 miljoner kubikmeter. Den totalkvantitet massaved som under avverkningssäsongen 1943/44 bör framställas för att täcka industriens råvarubehov skulle således kunna beräknas till 15 miljoner kubikmeter (travat mått). Utöver detta behov av gagnvirke för massaindustriens del kommer behovet av annat rundvirke för sågtimmer, slipers, stolpar m. m. Ehuru föga kan sägas om de förhållanden som komma att råda inom de näringsgrenar, där detta virke skall användas,

vid den tid, då det under säsongen 1943/44 avverkade virket blir tillgängligt, torde man i likhet med bränslekommissionen kunna utgå från samma behov av dessa virkessortiment för konsumtionsåret 1944/45 som man räknat med för konsumtionsåret 1943/44 eller mellan 10 och 11 miljoner kubikmeter (fast mått utan bark).

Huruvida det skall bliva möjligt att även under nästa avverkningssäsong genomföra så omfattande avverkningar, som kunna anses erforderliga för tillgodoseende av förut angivna behov, kan givetvis vara föremål för tvekan. Vid bedömandet härav bör ej förbises, att åren närmast före kriget uttogs ur våra skogar en kubikmassa, som understeg förut beräknade samlade virkesuttag med endast 10 à 15 %. Följande från bränslekommissionen inhämtade siffror torde i detta hänseende vara ägnade att lämna en viss belysning, varvid dock bör framhållas, att avverkningarna 1937 lågo ej obetydligt över vad som kunde anses normalt före kriget.

	Avverkning 1937	Behov 1943/44
	milj. m ³ (fast mått med bark)	
Timmer	18,3	12,4
Massaved m. m.	22,4	12,6
Kastved m. m.	3,2	19,1
Långved m. m.	1,7	6,2
Husbehovsvirke	8,0	7,4
Summa	53,6	57,7

De svårigheter som framträtt i samband med avverkningsprogrammets genomförande under senare år torde ej heller så mycket ha föranletts av att de samlade virkesuttagen varit för stora utan ha fastmera berott på strävandena att undvika upphuggning av värdefulla gagnvirkessortiment till ved. Svårigheterna skulle därför måhända avsevärt minskas, därest uttagen av kastved kunde nedbringas och i stället avverkningarna av gagnvirke ökas. Genom ökade uttag av massaved för bränsleändamål vinnes också att, för den händelse behovet av vedbränsle skulle bli mindre än beräknat, den avverkade massaveden skulle kunna användas som råvara inom cellulosaindustrien. Man bör därför enligt min uppfattning eftersträva väsentligt ökade uttag av massaved under nästa vinter. Önskvärt ur här ifrågavarande synpunkt är även att avverkningarna av timmer ökas på grund av att vedbränsle erhålles i samband med timrets avverkning och förädling.

Även om sålunda uttagen av gagnvirke ökas, kvarstår dock en mycket betydande mängd ved, som nästa avverkningssäsong skulle behöva uttagas ur våra skogar. Av de uppskattningar som gjorts under de senaste åren av våra skogstillgångar torde man dock i och för sig vara berättigad att draga den slutsatsen, att vid sidan av de norrländska skogstillgångarna, om vilkas tillräcklighet för vedavverkningar tvekan icke före-

ligger, vedskogstillgångarna i mellersta och södra Sverige även för den förestående avverkningssäsongen skola kunna medgiva avverkningar av den ifrågasatta storleksordningen, utan att skogsvårdssynpunkter därvid skulle behöva trädas för nära. I praktiken torde emellertid förhållandena vara tämligen växlande, i det man på sina håll torde ha drivit avverkningarna intill gränsen för vad som är försvarbart ur skogsvårdssynpunkt under det att på andra håll skogstillgången ännu ej är på långt när utnyttjad. Åtskilligt av de skogstillgångar som ännu återstå torde emellertid icke kunna utnyttjas utan avsevärda ekonomiska uppfoffringar, exempelvis på grund av ogynnsamt avsättningsläge och höga avverkningskostnader. För att kunna genomföra de för nästa avverkningssäsong erforderliga avverkningarna torde man såsom riksskogstaxeringsnämnden och länsjägmästarna uttalat få förutsätta, att ingående undersökningar om de olika fastigheternas skogstillgångar verkställas, så att en rättvis fördelning av avverkningskvantiteterna åstadkommes.

Såsom bränslekommissionen framhållit torde de under innevarande avverkningssäsong rådande svårigheterna att erhålla arbetskraft för skogsbruket icke komma att minska under nästa säsong under förutsättning av oförändrade produktionsförhållanden. På sätt som skett under innevarande avverkningsår torde även för kommande år särskilda åtgärder bli påkallade för att tillföra skogarna erforderlig arbetskraft. I vilken utsträckning och under vilka former detta kan bli nödvändigt är ännu icke möjligt att bedöma.

En väsentlig förutsättning för att avverkningarna skola kunna förläggas till sådana platser, som ur skogsvårdande synpunkter äro lämpliga, utgör tillgången till nödiga transportmedel. Det är givet att i ett läge med knapp tillgång till transportmedel vissa avsteg från skogsvårdssynpunkterna måste göras; detta har också skett därigenom att virkesuttagen planerats med hänsyn till trafikapparatens möjligheter. Skulle ytterligare inskränkningar i trafikapparaten av betydande omfattning bli nödvändiga, måste avverkningarna förläggas till den omedelbara närheten av konsumtionsplatserna, järnvägs- och andra trafikleder. Med hänsyn till de betänkliga följder ett dylikt tillvägagångssätt ur skilda synpunkter skulle medföra bör detsamma tillgripas endast i händelse av ett verkligt nödläge. Försörjningen med lastbilsringar erbjuder för närvarande stora svårigheter. Det är därför synnerligen ovisst, huruvida man vågar räkna med att lastbilar i tillräcklig omfattning skola finnas tillgängliga för vedtransporterna i fortsättningen. Därest inskränkningarna i lastbilstrafiken icke bli alltför långt gående, lär man hjälpligen kunna reda sig genom att taga andra tillgängliga transportmedel, exempelvis traktorer, släpvagnar och hästfordon, i anspråk. I annat fall återstår måhända endast det nyssnämnda alternativet.

Genomförandet av ett avverkningsprogram av den storleksordning som här är på tal måste självfallet understödjas från statens sida. De statliga

•

stödåtgärderna ha hittills för vedproducenterna inneburit garanti för vedens inlösen, i den händelse veden icke finner köpare, samt möjlighet att erhålla förskott för avverkningskostnaderna. Med det uppköpssystem som åvägbragts har även de auktoriserade uppköparnas verksamhet underlättats genom de möjligheter som stå dem till buds att erhålla förlagskapital för veduppköpen och den dem tillförsäkrade garantin (s. k. auktorisationsgaranti), som innebär att, i händelse av ändrade förhållanden som omöjliggöra försäljning av anskaffad ved till pris som täcker inköpspriset jämte övriga kostnader och provisioner, de skola kunna av bränslekommissionen få ut vad veden kostat dem.

Bränslekommissionen har emellertid ifrågasatt vissa modifikationer i de gällande reglerna för statsgaranti och för rätten till avverkningsförskott enligt kungörelsen den 22 maj 1942 med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen. Sålunda föreslår kommissionen, i syfte att få full klarhet om giltighetstiden för statsgaranti som meddelats eller övergått å skogsägareförening i egenskap av auktoriserad uppköpare, att tidpunkten för avlämnandet av veden i stället för, såsom det stadgats i kungörelsen, tiden för överlåtelsen av veden skall vara avgörande för statsgarantins giltighet. Härigenom skulle skogsägareföreningen-uppköparen, vars s. k. auktorisationsgaranti enligt kommissionens uppfattning gäller för tiden från träffande av avtal med vedproducent om inköp av ved till ingående av försäljningsavtal, härutöver erhålla statsgaranti för tiden mellan försäljningsavtalets träffande och vedens avlämnande till köparen. I anslutning till detta förslag förordas, att även andra auktoriserade uppköpare än skogsägareföreningar skola erhålla rätt till statsgaranti enligt nyssnämnda kungörelse. Dessutom anser kommissionen, att bestämmelsen (4 §) om statsgaranti såsom förutsättning för avverkningsförskott utan olägenhet bör kunna upphävas, enär den begränsning av avverkningsförskotten, som torde ligga i ett anknytande av desamma till viss del av medgiven statsgaranti, synes kunna erhållas genom att förbinda rätten till avverkningsförskott till en total kvantitet ved, som håller sig inom gränserna för vad som är medgivet för statsgaranti.

Vad beträffar den av kommissionen förordade ändring i nuvarande föreskrifter, enligt vilken skulle fastslås att statsgarantin gäller även för tiden mellan försäljningsavtalets ingående och vedens avlämnande, må framhållas att frågan härom numera kommit i ett i viss mån ändrat läge. Sedan bränslekommissionens framställning till Kungl. Maj:t i ämnet avlåtits, ha nämligen bestämmelser utfärdats av i huvudsak den innebörd att ved, som av uppköpare försålts till av kommissionen anvisad köpare, skall kunna ur garantisynpunkt likställas med osåld auktorisationsved i vissa fall av force majeure eller bristande solvens hos köparen. För veduppköparens vidkommande synes följaktligen ej längre föreligga något större behov av att statsgarantin gäller intill dess veden avlämnats. Ej heller med hänsyn till vedproducenten

synes påkallat att ifrågavarande garantiutfästelse gives en sådan innebörd. På det att icke någon oklarhet må komma att råda på denna punkt torde emellertid författningsbestämmelserna böra så utformas att av dem tydligt framgår, att statsgarantin upphör i och med att försäljningsavtalet träffats.

Med den ståndpunkt jag intagit i nu berörda fråga om statsgarantins utsträckning i tiden följer, att auktorisationsgarantin i varje fall icke kommer att upphöra tidigare än statsgarantin. Något behov av den särskilda statsgarantin för skogsägareföreningen-uppköparen synes därför icke föreligga, i all synnerhet som auktorisationsgarantin är fördelaktigare ur uppköparens ekonomiska synpunkt. Auktorisationsgarantin tillförsäkrar nämligen uppköparen ersättning för veden till inköpspris jämte däröver tillkommande kostnader, under det att den vanliga statsgarantin endast utgör säkerhet för den garantiberättigade att erhålla garantipriset. Jag tillstyrker således, att skogsägareföreningarna från och med den 1 juli 1943 icke meddelas eller erhålla statsgaranti för efter denna tidpunkt avverkad ved samt vidare att statsgaranti icke längre skall utgöra förutsättning för avverkningsförskott. Erforderlig kontroll över att utlämnade avverkningsförskott icke komma att uppgå till alltför stora belopp torde kunna vinnas på sätt kommissionen föreslagit.

Mot kommissionens förslag om att veduppköpare skall äga rätt att använda förlagskapital för avverkning av egen skog eller avverkningsrätt har jag i och för sig ej något att erinra. Med hänsyn till de krav, som böra ställas på uppköparen att hålla verksamheten såsom uppköpare noga skild från annan verksamhet, anser jag dock att uppköparen i varje särskilt fall bör inhämta kristidsstyrelsens medgivande till dylik disposition av förlagskapitalet.

I likhet med föregående år torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga administrativa bestämmelser rörande garantiprisernas höjd, de virkes- och vedsortiment som må omfattas av statsgaranti samt om de tidsperioder under vilka ved må anmälas för garanti och garantin skall gälla.

Särskilt sistnämnda fråga förtjänar i dagens läge uppmärksamhet. Såsom bränslekommissionen framhållit synes det vara lämpligt, att nu förberedelsevis överväga vilka åtgärder som böra vidtagas vid en avveckling av vedregleringen för att begränsa statens ansvar enligt gjorda utfästelser. Kommissionen har i detta hänseende diskuterat två möjligheter, nämligen genomförandet av ett »avverkningsstopp», vilket skulle innebära att garanti utfärdades med förbehåll, att ved, som icke avverkats exempelvis en månad efter av Kungl. Maj:t bestämd dag, icke skall omfattas av statsgaranti, eller en uppdelning av statsgarantin i perioder. Kommissionen har antytt, att genom ett avverkningsstopp staten visserligen kan hindra att avverkning sker under en längre tidsperiod och att ved överlåtes på staten på grund av garantibe-

stämmelserna, men att staten icke i ett sådant läge kan undandraga sig att gottgöra skogsägarna förluster på grund av förberedande åtgärder för avverkningen samt till följd av rötskador uppkomna genom stämpling av skogen. Vidare kunna ersättningskrav väntas från veduppköpare, som genom avverkningarnas inställande bli urståndsatta att fullgöra ingångna försäljningsavtal. Med hänsyn till dessa osäkerhetsmoment och andra rubbningar i vedhandeln har kommissionen stannat för att förorda systemet med statsgarantins uppdelning i perioder.

De av kommissionen berörda olägenheterna av ett avverkningsstopp kunna knappast i och för sig anses så vägande, att man på grund härav bör avvisa tanken på genomförandet av en dylik åtgärd. Statens intressen kunna självfallet tillgodoses även genom en uppdelning av statsgarantin i perioder. Göras dessa perioder ej alltför långa, blir uppdelningen av statsgarantin till sina verkningar att jämställa med ett avverkningsstopp. Jag anser ej något hinder föreligga mot att första garantiperioden bestämmes till tiden 1 juli—31 december 1943. I anslutning till en sådan begränsning av statsgarantins giltighet bör även föreskrivas, att veduppköparna icke skola upprätta avtal om inköp av annan ved än sådan som avverkas under garantiperioden eller dessförrinnan avverkats. Huru man skall förfara för tiden därefter får bli föremål för fortsatta överväganden.

Vid sidan av här berörda statliga stödåtgärder, vilka syfta till att underlätta för den enskilde skogsägaren att på frivillighetens väg medverka till framvinnande av de betydande mängder ved och annat virke, som ifrågasatts för avverkningsåret 1943/44, erfordras att staten har möjlighet att genom lämpliga åtgärder ålägga skogsägare eller annan innehavare av rätt till skog att fullgöra avverkningar. Den för detta ändamål tillkomna lagen den 30 juni 1942 om avverkningsskyldighet bör därför givas förlängd giltighet. Förslag härom har i annat sammanhang förelagts riksdagen. Med stöd av lagen bör produktionsplikt även för nästa år föreskrivas för brännved och massaved.

För att underlätta för skogsägarna att fullgöra produktionsskyldigheten har bränslekommissionen föreslagit, att småtimmer för tillverkning av träull och till lådvirke samt lövträdsvirke skola få inräknas i produktionsplikten; härigenom avser man att vinna, att tillgången på dessa virkessortiment skall bli rikligare än eljest. Möjlighet bör enligt kommissionens mening även föreligga för skogsägaren att i produktionsskyldigheten få inräkna bakar, ribb m. m. som utvinnas i samband med förädling av avverkat timmer.

Bränslekommissionens förslag om rätt för vedproducent att inräkna småtimmer och lövträdsvirke i produktionsplikten är jag beredd att biträda. Trots stor tveksamhet vill jag ansluta mig även till kommissionens förslag om att timmer, som försäljes eller försågas för avsalu, till viss del skall få ingå i produktionsskyldigheten.

Bränslekommissionen har vidare föreslagit, att kalhuggning skulle få ske på skogsmark, vars produktionsförmåga av skilda orsaker icke tillfredsställande utnyttjas. Även enligt min mening böra möjligheterna här för vidgas. Enligt gällande bestämmelser om statsbidrag från statens skogsodlingsanslag, för vilka bränslekommissionen i sin skrivelse den 2 februari 1943 lämnat en redogörelse, kan statsbidrag för skogsodling erhållas för bland annat vanhävdad skogsmark, där skogsbeståndet är av synnerligen otillfredsställande slutenhet och tillika i väsentlig mån saknar utvecklingsmöjligheter. En förutsättning för statsbidrag är emellertid att avsättningsvärdet av det virke, som bör avverkas för att åstadkomma nöjaktig föryngring, understiger kostnaden för föryngringsåtgärderna. Statsbidraget kan beviljas med högst 50 procent av de godkända kostnaderna. Med nuvarande höga ved- och virkespriser saknas ofta förutsättningen för erhållande av skogsodlingsbidrag, enär avsättningsvärdet överstiger reproduktionskostnaderna. Till följd härav ha skogsägarna i många fall icke frivilligt velat gå med på kalavverkning. Skogsägarnas medverkan till kalhuggning, vilken otvivelaktigt bör kunna lämna ett betydande tillskott av ved, bör därför underlättas. Detta torde såsom bränslekommissionen föreslagit kunna ske genom att statsbidrag förklaras skola kunna utgå, oavsett det avverkade virkets avsättningsvärde. En förutsättning för denna lättnad i möjligheterna att erhålla skogsodlingsbidrag bör dock vara att kalavverkningen utföres i syfte att fullgöra fastigheten åliggande produktionsplikt.

Även om lättnader av angivet slag bli genomförda är det icke säkert, att alla av skogsvårdsstyrelse föreslagna kalavverkningar komma till stånd. Man synes därför böra ha möjlighet att tvångsvis föreskriva sådan avverkning. I likhet med bränslekommissionen anser jag, att gällande lag om avverkningsskyldighet i nuvarande läge icke lämpligen bör återopas för en kalhuggning. Däremot torde, därest särskilda skäl kunna anföras, hinder icke föreligga för Kungl. Maj:t att med stöd av allmänna förfogandelagen från fall till fall förordna om kalhuggning. I händelse av tvångsvis genomförd kalavverkning böra skogsodlingsbidrag icke utgå; å andra sidan synes förordnande om dylik avverkning icke böra meddelas, där icke värdet av virket beräknas helt täcka kostnaderna för de följande skogsodlingsåtgärderna.

Produktionspliktens storlek skulle enligt de i det föregående skisserade linjerna kunna bestämmas till omkring 55 miljoner kubikmeter. Av denna kvantitet synas minst 10 miljoner kubikmeter böra avse massaved och återstoden annan ved. Staten bör emellertid vara beredd att taga emot väsentligt större kvantitet massaved. Enligt min mening böra sålunda skogsägarna äga att intill en sammanlagd myckenhet av 25 miljoner kubikmeter fullgöra produktionsplikten i massaved.

Av det anförda framgår att ett fastställande av produktionsskyldigheten för de särskilda fastigheterna kommer att kräva en noggrann kännedom om

de skogliga betingelserna på varje fastighet. Skogsvårdsstyrelserna, vilkas medverkan vid avverkningarnas planläggning och fördelning är förutsedd i avverkningslagen, torde komma att behöva anlitas i vidgad omfattning. För att skogsvårdsstyrelserna skola kunna fylla dessa uppgifter torde därför ökade ekonomiska bidrag erfordras från statens sida. Denna fråga torde få underställas riksdagen samtidigt med att förslag förelägges riksdagen beträffande anslag under nionde huvudtiteln till Skogsvård m. m.: Skogsvårdens befrämjande. I anslutning därtill torde även spørsmålet om anvisande av medel för ökade statsbidrag för skogsodling få upptagas till behandling.

Försörjningen med ved och annat virke under säsongen 1943/44 grundar sig till övervägande delen på utfallet av avverkningarna under innevarande avverkningssäsong samt på våra tillgångar av stenkol och koks. Årets avverkningar åsyfta en vedkvantitet av omkring 40 miljoner kubikmeter ved och cirka 15 miljoner kubikmeter massaved. Huru stor del därav som kan komma att utvinnas ur skogarna är ovisst; den 28 februari 1943 hade, enligt vad jag inhämtat, i runt tal 24,4 miljoner kubikmeter ved och 6,6 miljoner kubikmeter massaved avverkats. Dessa siffror ådagalägga att en forcering av avverkningarna, såvitt möjligt, bör åstadkommas för att det uppgjorda avverkningsprogrammet skall kunna fullföljas. Oaktat importen av stenkol och koks kunnat hållas i gång under innevarande vinter och därigenom lagren av sådant bränsle i stort sett kunnat något ökas i förhållande till år 1942, kan man ej med hänsyn till ovissheten om hur denna import kommer att gestalta sig under bränslesäsongen 1943/44 räkna med att behovet av ved för bränsleändamål under nämnda period blir mindre än man förut antagit.

Hushållningen med de tillgängliga bränslena bör således präglas av största sparsamhet. Därjämte böra sådana åtgärder som syfta till att åstadkomma rationaliserade eldningsmetoder fortfarande verksamt främjas. Även frågorna om värmebesparande anordningar inom bostadshus förtjäna alltjämt beaktande. I sistnämnda hänseende må nämnas, att allmänheten bragts i närmare kontakt med dessa frågor genom den med hjälp av statsbidrag anordnade, runt stora delar av landet ambulerande utställningen »Varm bostad», vilken avser att giva fastighetsägare och andra intresserade del av nyare rön inom detta område. Intet som kan vara ägnat att åstadkomma bränslebesparing bör enligt min mening underlåtas i det nuvarande läget.

I likhet med vad jag föregående år uttalade i fråga om åtgärderna för trygghet av vedförsörjningen under nu innevarande bränsleår lär, därest brist skulle uppstå å bränslen för skilda användningsområden, en avvägning ur samhällsnyttans synpunkt böra komma till stånd mellan de olika behov — industriella och andra — som skola tillgodoses. I den

mån det gäller att fördela bränsletillgångarna på olika industriella företag, bör givetvis hinder ej föreligga att, om så befinnes påkallat, taga hänsyn jämväl till de olika företagens effektivitet. För den händelse avvägningar av här antydd art skulle bli erforderliga, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga härför nödiga åtgärder.

Hittills genomförda anordningar för reglering av vedhandeln torde, såvitt nu kan bedömas, ha verkat i stort sett tillfredsställande. I händelse av än större knapphet på bränsle torde en än längre gående fördelning av det tillgängliga bränslet bli nödvändig. Det är sålunda troligt, att en viss utvidgning av den regleringsform för vedhandeln som genomförts för zon 3, d. v. s. större delen av landets städer och vissa andra större samhällen, kan bli påkallad. Härigenom torde man vinna icke blott en bättre reglering av handeln utan även ett mera tillfredsställande utnyttjande av transportmedlen samt upprätthållandet av en fast prisbildning.

Det under våren 1942 till sin nuvarande omfattning genomförda prisutjämningsförfarandet för ved, den s. k. vedclearingen, vars huvudsakliga innebörd framgår av den förut lämnade redogörelsen, har, såvitt erfarenheterna hittills givit vid handen, nöjaktigt fyllt sin uppgift. Några mera genomgripande förändringar — utöver en viss utvidgning av clearingförfarandet, beroende på skärpning av vedregleringen i ett antal tätorter — torde, såsom bränslekommissionen framhållit, icke vara erforderliga.

De olika clearingförfarandena synas emellertid, såsom bränslekommissionen förordat, böra administreras genom en gemensam vedclearingkassa, vars inrättande jag efter särskild framställning från kommissionen ämnar föreslå Kungl. Maj:t. Såsom rörelsemedel bör till kassan överföras den behållning som kan komma att kvarstå som ett resultat av innevarande budgetårs verksamhet i prisutjämnande syfte. Därjämte böra de medel som kunna bli anvisade för att täcka vissa förutsebara förluster å skilda clearingförfaranden — till några av dem återkommer jag senare — tillföras kassan. Samtliga inbetalningar och utbetalningar av medel, vare sig de hänföra sig till de olika clearingförfarandena beträffande handelsreglerade orter, tätorter i zon 3 eller leveranser av ved från överskotts- till underskottsområden, böra ske genom kassan. Kassans medel böra inestå i riksbanken och bränslekommissionen bör äga dragningsrätt å kassans räkning i riksbanken. Eventuell behållning vid kassans avveckling bör inbetalas till statskontoret. De närmare föreskrifterna för kassan och dess verksamhet torde Kungl. Maj:t i samband med beslut om kassans inrättande få meddela.

I fråga om clearinganordningen för tätorterna i zon 3 har bränslekommissionen ansett, att en viss ändring bör genomföras i anslutning till motsvarande anordning inom de handelsreglerade orterna. Kommissionen åsyftar därvid, att även i tätorterna inom zon 3 en central lagerhållning av ved genom kristidsnämndernas medverkan skall anordnas för att möjlig-

göra tillhandahållandet av ved i sådana fall, då svårigheter föreligga för transporter av ved direkt från upplag vid bilvägar. Genom en dylik åtgärd skapas enligt kommissionens mening förutsättningar för en bättre utjämning av priserna å ved vid leveranser i partier under 100 kubikmeter. De ökade utkörningskostnader som komma att uppstå för leverans av ved från central-lager ha beräknats till i genomsnitt 1 krona 75 öre per kubikmeter och avses skola bestridas av inflytande clearingmedel. Kostnaderna för själva lagerhållningen anser kommissionen, i den mån de icke kunna täckas av tillämpliga marginaler vid kristidsnämndens egen försäljning av lagerved, böra ankomma på vederbörande kommun att svara för. Med hänsyn till att under kommande bränsleår en del av försörjningen med ved kommer att tillgodoses genom långved, som kommer att betinga självkostnadspriser, liggande icke oväsentligt över priserna å kastved, bör, för undvikande av ojämnheter i prisbildningen å orterna, allteftersom långved användes som bränsle eller ej enligt kommissionens uppfattning vedclearingen belastas med de ökade kostnaderna.

För egen del kan jag ansluta mig till vad kommissionen anfört i fråga om utvidgningen av clearinganordningen i tätorter, zon 3. Jag förordar därför, att kostnaderna för de förutsatta utkörningarna av ved från centrallager få i första hand bestridas av inflytande clearingmedel. Likaså anser jag det skäligt, att kommunerna skola svara för lagerkostnaderna för centrallagren, och jag förutsätter, att de av dessa åtgärder berörda kommunerna frivilligt gå med på att täcka dessa kostnader. Skulle mot förmodan någon kommun vägra medverka i sistberörda avseende, torde Kungl. Maj:t äga befo-genhet att ålägga sådan skyldighet med stöd av lagen den 15 juni 1939 (nr 254) om skyldighet för kommun att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter. Kommissionens förslag att de ökade kostnaderna för kapning av långved skola belasta vedclearingen föranleder ej erinran från min sida.

Den pågående uppköpsverksamheten av ved kräver stora belopp. Avsevärda summor ha också anvisats för detta ändamål. Såsom bränslekommissionen anfört torde med det inköpsprogram, som kan väntas bli följt för veduppköpen under bränslesäsongen 1943/44, icke föreligga skäl antaga att rörelsemedel utöver de redan anvisade skola bli behövliga. Några särskilda anslagsmedel för inlösen av tvångsavverkad ved eller för infriande av statens utfästelse att inlösa statsgaranterad ved torde icke bli erforderliga. Skulle krav framställas på statsverket för inlösen av tvångsavverkad ved, torde härav föranledda utgifter få bestridas av de för inköp av ved avsedda medlen. Man skulle även såsom bränslekommissionen ifrågasatt kunna tänka sig att kostnaderna för inlösen av ved, som måste av staten omhändertagas i och för uppfyllande av meddelad garanti, borde utgå från tillgängliga

inköpsmedel. Då man helt saknar bedömningspunkter rörande storleken av de vedpartier som kunna komma i statens hand genom ett sådant inlösningsförfarande, synes det på sätt som förutsatts för de närmast föregående budgetåren lämpligast, att eventuella utgifter för statsgaranterad ved få preliminärt bestridas från förskottsstat. Med statsgaranterad ved avser jag i detta sammanhang ved, för vilken vedproducent åt sig utverkat garanti enligt kungörelsen den 22 maj 1942 med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen.

Det av bränslekommissionen genomförda prisutjämningsförfarandet är principiellt så avvägt, att varken vinst eller förlust skall behöva uppkomma. I praktiken kunna avvikelser emellertid förekomma, vilka medföra förlust å clearingen. Därtill komma prisförluster å kapad långved. För att kunna möta förluster av dessa båda kategorier anser bränslekommissionen ett belopp av 1,5 miljoner kronor erforderligt. De i det föregående omnämnda kostnaderna för anordnande av centrallager inom tätorterna i zon 3 beräknas medföra en belastning å clearingen av i runt tal 1 miljon kronor. Slutligen räknar kommissionen med att behöva omkring 0,5 miljoner kronor till täckande av de direkta kostnaderna för inköp och försäljning av ved, varvid särskilt inköpen och försäljningarna av långved framträda såsom kostnadsfördyrande.

De gjorda beräkningarna av medelsbehoven föranleda i och för sig ej någon erinran från min sida. Det torde emellertid kunna ifrågasättas om icke den förutsedda belastningen å vedclearingen för anordnande av centrallager i tätorterna i zon 3 bör bestridas av de överskottsmedel, vilka äro avsedda att utgöra startkapital för vedclearingkassan. Med hänsyn till ovissheten om storleken av dessa överskottsmedel och om utfallet av de för nästkommande budgetår avsedda prisutjämningsförfarandena synes försiktigheten bjuda, att man icke räknar med att de ifrågavarande kostnaderna skola kunna täckas av clearingkassan. Jag förordar därför, att förslagsanslaget till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. kalkyleras med hänsyn till dessa kostnader och alltså bestämmes till 3 miljoner kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna, att Kungl. Maj:t vidtager erforderliga åtgärder för tryggande av vedförsörjningen i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer,

dels ock för budgetåret 1943/44 till *Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m.* under elfte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 3 000 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erland Kock.